

Vereniging voor Belastingwetenschap

**Bespreking van het onderwerp Bankenbelasting en Financial
Transaction Tax op maandag 19 maart 2012 in de Holiday Inn te
Amsterdam**

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dames en heren. Ik open het wetenschappelijk gedeelte van de vergadering van onze vereniging en geef allereerst het woord aan de heer Wouters, senior beleidsadviseur van het Directoraat-Generaal voor Fiscale Zaken van het Departement van Financiën, die op persoonlijke titel zal spreken.

Drs. J.C.J. Wouters: Mijnheer de Voorzitter, dames en heren. Toen ik met de bankenbelasting werd geconfronteerd was zij van een internationaal onderwerp een nationaal onderwerp geworden, wat alles heeft te maken met het moment waarop ik in het onderwerp bankenbelasting stapte, namelijk in mei 2011. Tot die tijd speelde het onderwerp met name in G20-verband of EU-verband. In G20-verband is het niet gelukt er een gezamenlijke draai aan te geven. De eindconclusies hielden weinig meer in dan de vaststelling dat verschillende landen op verschillende manieren overwogen de financiële sector te belasten. In EU-verband zijn er veel initiatieven geweest. Ik noem het resolutiefonds van Barnier, dat er nog steeds ligt. Er is ook een mededeling geweest over de financiële-transactiebelasting en de financiële-activiteitenbelasting maar op het moment dat in Nederland de bankenbelasting werd aangekondigd, lagen de Europese ontwikkeling eigenlijk een beetje stil. Op dat moment is de bankenbelasting vanuit de optiek van Financiën van een multilateraal onderwerp geworden tot een unilateraal dossier. Uiteindelijk is er daardoor in Nederland druk ontstaan om juist in Nederland iets te gaan doen aan de bankenbelasting.

Bij brief van 1 juli 2011 werd aangekondigd dat de bankenbelasting in Nederland zou worden ingevoerd. Hert gebeurde per brief omdat op hetzelfde moment werd aangekondigd dat de overdrachtsbelasting voor woningen zou worden verlaagd van 6% tot 2%. Als dekkingsmaatregel zou onder meer de bankenbelasting dienen. Ook werd de spaarloonregeling twee jaar eerder afgeschaft, zou de Vpb-grondslag worden verbreed en lag er nog een enveloppe betreffende de assurantiebelaasting. Per saldo zouden wij dan op € 1,2 mld. komen. Dat is de enige samenhang die het dossier overdrachtsbelasting en de bankenbelasting hebben. Het blijkt overigens ook al uit het feit dat de bankenbelasting geen eenmalige belasting wordt die alleen in 2011 of 2012 zou worden geheven. Het is een structurele, nieuwe rijksbelasting.

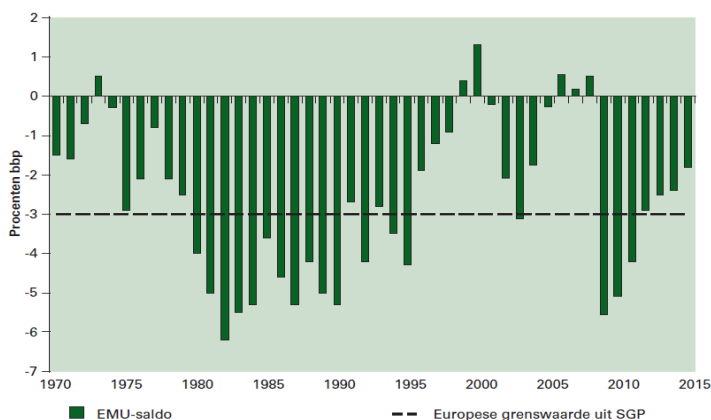
Was de aankondiging op 1 juli 2011 nu echt een verrassing? Na die datum zijn wij in overleg getreden met de Nederlandse Vereniging van Banken en een aantal grote banken. Uiteraard waren zij niet heel erg blij dat er ineens een brief lag waarin een bankenbelasting werd aangekondigd. Was het nu echt een donderslag bij heldere hemel? Twee zaken spelen daarbij een rol. Nemen wij de memorie van toelichting en de nota naar aanleiding van het verslag erbij, dan wordt duidelijk dat twee zaken ertoe hebben geleid dat er zoveel druk ontstond, dat de aankondiging van de bankenbelasting op 1 juli 2011 eigenlijk wel te verwachten was. In de eerste plaats waren er de internationale ontwikkelingen. Allerlei landen waren al overgegaan tot het al dan niet tijdelijk invoeren van een heffing van de financiële sector, een belasting of een resolutiegrond. Ik noem het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland, Zweden, Oostenrijk, Hongarije, Portugal, Roemenië, Slowakije, Cyprus en Slovenië. Ook IJsland heeft het trouwens gedaan. In België is ook het voorstel gedaan een bankenbelasting in te voeren, terwijl ook Zuid-Korea plannen in die richting schijnt te hebben. In de VS wordt er ook over gesproken maar het is niet zeker dat die er komt.

Zoals gezegd zijn niet alle heffingen belastingen. Er zijn ook een aantal resolutiefondsheffingen bij. In Nederland is daarvoor om twee redenen niet gekozen. De eerste reden is dat invoering van een resolutiefondsheffing de moral hazard vergroot. Hebben wij een resolutiefonds en gebeurt er iets, dan wordt uit het fonds geput om de bank of de financiële instelling die in problemen is in eerste instantie te helpen. Dan ontstaat het beeld dat winsten voor eigen rekening worden gemaakt en de verliezen worden afgewenteld op de belastingbetaler. Omdat men die indruk in Nederland niet wilde wekken, is niet voor een resolutiefonds gekozen. In de tweede plaats is er niet voor gekozen omdat het fonds waarschijnlijk niet toereikend zou zijn om een bank die in de problemen komt afdoende te helpen, waardoor alsnog een beroep zou moeten worden gedaan op de algemene middelen. Daarom is gekozen voor de invoering van een rijksbelasting. Daarnaast speelde behalve de internationale ontwikkelingen ook de beeldvorming over de economische gevolgen van de kredietcrisis een rol. De beeldvorming heeft na 2008 een grote vlucht genomen. De Nederlandse overheid heeft na 2008 noodgedwongen fors geïnvesteerd in de stabiliteit van de financiële sector in het algemeen en in de bankensector in het bijzonder. Zoals bekend kwam één bank in staatshanden en hebben andere financiële instellingen steun van de overheid gekregen. Vervolgens

bleek spaargeld niet de veilige belegging te zijn die men altijd had gedacht. Ik herinner aan Icesave. Een jaar later viel DSB om.

Ontwikkeling EMU-saldo (MN2012)

8

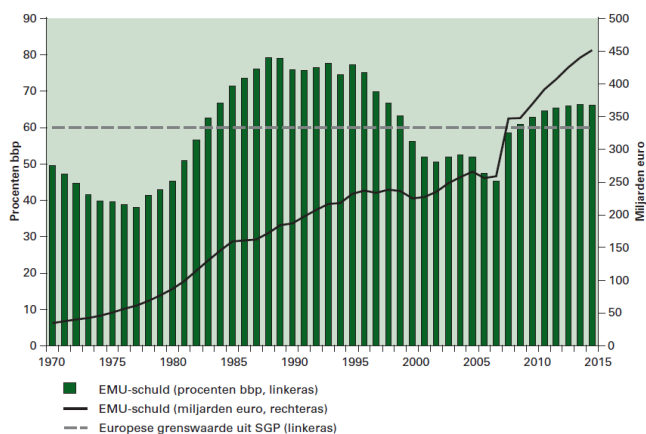
Bankenbelasting
19 maart 2012

Dit diagram geeft duidelijk de ontwikkeling van het EMU-saldo na de kredietcrisis weer. Voor 2009 waren er drie jaren met een kleine plus maar na 2009 zijn wij niet meer boven de -0,3% gekomen, hoewel dat van alle landen in de Eurozone wordt verwacht.

Zoals blijkt uit het volgende diagram is de staatsschuld na 2009 opgelopen van 45% van het bbp tot 75% van het bbp.

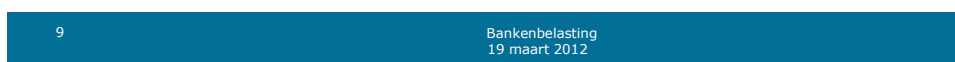
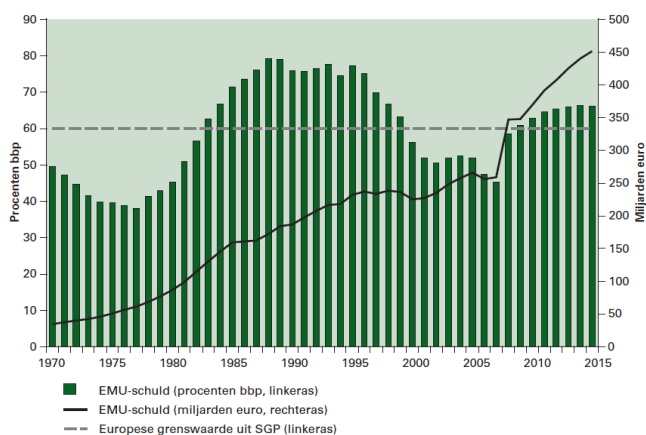
Ontwikkeling staatschuld (MN2012)

Ook de economische groei kreeg in 2008 door de kredietcrisis een opdoffer.

Ontwikkeling staatschuld (MN2012)

Los van de vraag of en, zo ja, in welke mate de Nederlandse financiële sector de oorzaak was van al deze verslechtingen is in de beeldvorming wel gebleken dat de manier waarop de burger naar de financiële sector keek is gekanteld. Van een respectabel beroep werd werken in de financiële sector, na de politiek en de overheid, ineens iets waarvoor je je op feestjes bijna moest schamen. Vanuit de

politiek leidde dit tot enorme druk op het kabinet om iets te gaan doen aan de heffing van de financiële sector, te meer waar steeds meer landen overgingen tot het invoeren van een bankenbelasting, een resolutiefondsheffing of een tijdelijke heffing. Het kabinet Balkenende IV gaf in 2010 aan voorstander te zijn van invoering van de bankenbelasting in Nederland. Het verbond daaraan echter wel drie randvoorwaarden, namelijk coördinatie met het oog op het level playing field, geen onnodige stapeling van maatregelen en geen substantieel negatief effect op de kredietverlening. Ik denk dat dit in de perceptie van nogal wat mensen werd gezien als drie voorwaarden waardoor wij nooit een bankenbelasting zouden krijgen. Ondanks het feit dat meer en meer steun werd terugbetaald door instellingen die deze hadden gekregen, bleef die druk bestaan. Het beeld van de financiële sector was daadwerkelijk aangetast en die druk was ook voelbaar in de Kamer en voor het kabinet.

Zoals bekend kwam er na de verkiezingen van 2010 een minderheidskabinet. Net na de verkiezingen hadden wij een demissionair kabinet dat steunde op 26 zetels, terwijl het daarna aantredende kabinet-Rutte-Verhagen steunde op 52 zetels. Met name vanuit de linkerzijde van de Kamer werd veel druk uitgeoefend op het kabinet om een heffing op de financiële sector, met name de bancaire sector, in te voeren. De oplopende druk vanwege het veranderde beeld van de financiële sector en de ontwikkelingen in de EU-lidstaten maken het niet heel erg vreemd dat in juli 2011 in Nederland een bankenbelasting werd aangekondigd.

De bankenbelasting heeft drie doelstellingen. De hoofddoelstelling – Hare Majesteit heeft het uitgesproken in de Troonrede – is het vragen van een bijdrage aan de bancaire sector omdat de overheid gedurende de kredietcrisis en de jaren daarna noodgedwongen fors heeft geïnvesteerd in die sector, met name in de stabiliteit van die sector. In de memorie van toelichting en de nota naar aanleiding van het verslag wordt wel steeds benadrukt dat die bijdrage niet kan worden gezien als een verzekeringspremie. Dat moet met name worden gezien in het kader van de vraag of er een resolutiefonds dan wel een rijksbelasting zou moeten komen. Aangezien is gekozen voor een rijksbelasting is geen sprake van een verzekeringspremie. Er kunnen geen rechten aan worden ontleend.

Naast de hoofddoelstelling zijn er twee nevendoelstellingen, namelijk het geven van een bijdrage aan risicobeheersing en het tegengaan van excessieve beloningen. Bij de algemene financiële beschouwingen heeft minister De Jager ook

duidelijk aangegeven dat het nevendoelestellingen zijn. Het is een soort van bijvangst. Het wordt wel nagestreefd met de bankenbelasting maar de hoofddoelstelling is platweg geld binnenhalen vanwege de investeringen die de overheid noodgedwongen moest doen.

Nevendoelstelling nr. 1 is vormgegeven door de manier van omgaan met de tariefstelling. Enerzijds is er een tarief voor langlopende ongedekte schulden en anderzijds een voor kortlopende ongedekte schulden. Nevendoelstelling nr. 2, uitvloeisel van de motie-Van Vliet, is het tegengaan van excessieve beloning. Wellicht herinnert u zich dat die motie vroeg om het voor 100% belasten van bonussen die waren uitbetaald door door de Staat gesteunde bedrijven. Het kabinet kon die motie naast zich neerleggen maar het kon er niet omheen, dat zij was ingediend door een coalitiepartij. Het kabinet werd gedwongen na te denken over de manier waarop het met deze motie moest omgaan. In de reactie die het kabinet eind vorig jaar gaf op de motie staat dat letterlijke uitvoering van de motie om allerlei redenen onmogelijk was omdat het in strijd was met allerlei rechtszekerheidsbeginselen maar ook dat er wel iets zou gaan gebeuren. Het eerste was dat er in de Wet financieel toezicht een staatssteunverbod werd opgenomen voor leden van de raad van bestuur van door de Staat gesteunde bedrijven. De andere maatregel is in de bankenbelasting vervat: zodra een bestuurder van een financiële instelling een bonus krijgt die meer dan 100% van zijn vaste salaris bedraagt, wordt het tarief met 5% verhoogd. Dat is de tweede nevendoelestelling die in de bankenbelasting is terechtgekomen.

Ik heb al gezegd dat het kabinet Balkenende IV in 2010 heeft aangegeven dat het voorstander van de bankenbelasting was. Daarbij zijn drie randvoorwaarden gesteld, die in eerste instantie bedoeld leken om de bankenbelasting buiten de deur te houden. Die indruk kun je krijgen. De beslissing "er zal een bankenbelasting komen" was echter genomen. Wij moeten dus werken met de drie randvoorwaarden. Die moeten worden gerespecteerd.

De eerste randvoorwaarde is: coördinatie met het oog op het level playing field. In de memorie van toelichting is aangegeven dat er uiteraard geen sprake is van een Europese bankenbelasting. Het is geen harmonisatievoorstel. Er ligt geen voorstel dat voortvloeit uit een richtlijn. Er is geen sprake van een verordening. Er wordt in Europa niet gesproken over een bankenbelasting zoals die nu wordt voorgesteld. Maar hoe nemen wij de coördinatie dan toch in ogenschouw? Wij

hebben met name gekeken naar alle landen die ik zojuist al heb opgesomd. Wat is daar de rode draad in de heffing? Wij zien dat, behalve bij de Franse bankenbelasting, voor de heffing wordt aangeknoopt bij de passieve zijde van de balans. Wij kijken naar het totaal. Vervolgens worden in al die landen verschillende posten afgetrokken, vooral het eindkapitaal en de deposito's die worden gedekt door het depositogarantiestelsel. Die rode draad is altijd helder geweest. In de brief van 1 juli 2011 is naar voren gebracht dat die rode draad leidend is geweest bij de vormgeving van de bankenbelasting. Juist door die vormgeving, door aan te knopen bij de vormgeving in andere landen, is rekening gehouden met het level playing field. De banken in Nederland hebben te maken met een bankenbelasting die lijkt op een bankenbelasting die bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk waarschijnlijk van kracht zal zijn. Deze randvoorwaarde is van belang voor de vormgeving, maar vooral ook voor de "go or no go" beslissing over de invoering van de bankenbelasting. Ik heb al twaalf of dertien Europese staten genoemd. Zouden wij als het maar een of twee lidstaten waren geweest in Nederland een bankenbelasting invoeren? De druk is juist opgebouwd doordat bijna de helft van alle lidstaten een bankenbelasting, een resolutiefonds of een tijdelijke heffing voor de financiële sector had ingevoerd. Juist daardoor is het level playing field in ogenschouw genomen. Dat gebeurde niet alleen om de vormgeving, maar juist doordat Nederland niet vooroплиep, maar ook niet achter wilde blijven lopen.

De tweede randvoorwaarde was dat de bankenbelasting op zichzelf, dus niet in combinatie met andere maatregelen, geen substantieel negatief effect op de kredietverlening mag hebben. Dat is, zeker bij de totstandkoming van het wetsvoorstel, een heikel punt geweest. Uiteindelijk is in de ministerraad besloten om de Nederlandsche Bank om advies te vragen en te vragen om een inschatting te maken van het effect van de bankenbelasting op de kredietverlening. De Nederlandsche Bank heeft aan de hand van een aantal aannames een inschatting gemaakt en vervolgens, aan de hand van het voorstel zoals het uiteindelijk ook is ingediend, met de dubbele tariefstelling, met de vormgeving van de grondslag, met de vormgeving van de belastingplicht en met de uiteindelijk geprojecteerde opbrengst van 300 mln., geoordeeld dat deze vormgeving van de bankenbelasting geen substantieel negatief effect heeft op de kredietverlening. Dat is ook zo opgenomen in de memorie van toelichting. Daar staat in dat de verwachting van de Nederlandsche Bank is dat de bankenbelasting een effect van een half miljard op het

uitstaande kredietvolume heeft en dat er een te verwaarlozen effect is op het kredietaanbod. Dit is voor het kabinet aanleiding geweest om te concluderen dat de gekozen vormgeving voldeed aan de tweede randvoorwaarde. Het was de rechtvaardiging om maar 300 mln. in te boeken en niet een ander bedrag.

De derde randvoorwaarde was: geen onnodige stapeling van maatregelen. Dat punt is in de stukken en het voorlopig verslag een aantal keren naar voren gekomen. Gesteld wordt dat de bankenbelasting erbij komt terwijl Basel III vraagt dat de kapitaalbuffers van banken worden aangezuiverd. Er wordt een ex ante financiering van de DGS ingevoerd. Er is de betrokkenheid van de private sector bij de redding van Griekenland. Daar komt de bankenbelasting nog eens bij. Het is de vraag wat er met de FTT gaat gebeuren. Is er, als al deze maatregelen bij elkaar worden gegooid, geen sprake van een onnodige stapeling? In het nader rapport, maar ook in de nota naar aanleiding van het verslag, staat dat er weliswaar sprake is van een cumulatie van lasten, maar dat juist door de vormgeving van een stapeling van lasten geen sprake is. De bankenbelasting grijpt aan bij onderdelen van de passieve zijde van de balans die nog niet worden bestreken door de andere maatregelen. Basel III grijpt aan bij het kapitaal. DGS grijpt aan bij de deposito's. De bankenbelasting grijpt aan bij het deel dat overblijft.

Ik kom aan bij het wetsvoorstel zelf. Wat mij betreft, blinkt het uit in korthed. Toen wij eraan begonnen had ik de hoop dat wij een schappelijk aantal artikelen zouden kunnen produceren, maar het is bij vijftien artikelen gebleven. De wet is heel rechttoe rechtaan, vooral doordat veel wordt aangesloten bij wetgeving die al bestaat. Er wordt aangesloten bij de Wet financieel toezicht, voor de bepaling wanneer een organisatie een bank is, en bij het Burgerlijk Wetboek omdat wij aansluiten bij de commerciële jaarrekening.

Ik ga even terug naar de drie hoofdpunten van de bankenbelasting: de belastingplicht, de grondslag en het tarief. De bankenbelasting erkent voor de belastingplicht als uitgangspunt dat een bank een bank is als de Wft zegt dat er sprake is van een bank. In de Wft staat dat een bank een bank is als zij een vergunning heeft gekregen van de Nederlandsche Bank om bevoegd het bankbedrijf in Nederland uit te oefenen. Die lichamen moeten in Nederland actief zijn. Het hoeft niet per se een moedermaatschappij te zijn of een dochtermaatschappij van een Nederlandsche bank. Het kan ook een dochtermaatschappij van een buitenlandse bank zijn. Daarnaast is er sprake van een bank die beschikt over een

bankvergunning die is afgegeven door de Nederlandsche Bank als een buitenlandse bank actief wil worden in Nederland, door middel van een bijkantoor. Als die buitenlandse bank buiten de EU of buiten de EER is gevestigd, moet dat bijkantoor de Nederlandsche Bank vragen om een vergunning. Zodra die vergunning er is, is er een bank. Een derde groep bestaat uit de bijkantoren met een vergunning van de Nederlandsche Bank van lichamen die gevestigd zijn in de EU en de EER, in het land van vestiging geen bankactiviteiten uitoefenen, maar in Nederland wel actief zouden willen worden op de bancaire markt. Dat is misschien een heel theoretische situatie, maar ook die wordt gedekt in de Wft. Een vierde vorm is het bijkantoor van de Europese bank, die een zogenoemd Europees paspoort heeft. Deze bank heeft geen vergunning van de Nederlandsche Bank gekregen, maar staat onder toezicht in een andere EU-lidstaat en is bevoegd om daar het bankbedrijf uit te oefenen. Dat is voor de bankenbelasting het startpunt van de belastingplicht. Als wij zo'n bankvergunning of een Europees paspoort onderkennen, is er sprake van belastingplicht. Is er sprake van een bijkantoor, dan is het in het buitenland gevestigde lichaam belastingplichtig, voor zover de passiva zijn toe te rekenen aan het bijkantoor. Dat is in artikel 3 opgenomen.

Als een bank een onderdeel is van een commerciële consolidatiekring, wordt voor de belastingplicht niet meer gekeken naar het lichaam op basis van artikel 3, maar naar de consoliderende vennootschap, het consoliderende lichaam, voor zover dat in Nederland is gevestigd. Op basis van het burgerlijk recht of de IAS-verordening wordt voor de belastingplicht aangesloten bij het lichaam dat daadwerkelijk de geconsolideerde jaarrekening opstelt. Binnen zo'n commerciële consolidatiekring kunnen zich meer groepen bevinden. Als er in een totale groep een vennootschap is die een geconsolideerde jaarrekening opstelt, maar die ook wordt opgenomen in een andere geconsolideerde jaarrekening, dan is de hoogste vennootschap de belastingplichtige, voor zover die vennootschap uiteindelijk in Nederland is gevestigd. Ik zeg "gevestigd in Nederland" omdat voor artikel 4 wordt aangesloten bij artikel 4 van de AWR en wordt gekeken naar de feiten en omstandigheden. In de nota van wijziging die in februari naar de Kamer is gestuurd, wordt overigens aangegeven dat als het consoliderend lichaam het lichaam is als bedoeld in artikel 3 niet zozeer meer wordt gekeken naar de AWR, maar dat de Wft leidend is. Op die manier wordt voorkomen dat eventueel licht ontstaat tussen de Wft en de AWR.

De laatste bepaling die wij bij de belastingplicht hebben opgenomen is artikel, 5. Dat is een wat lastiger bepaling, omdat daar sprake is van een Nederlands groepsdeel dat wordt opgenomen in een geconsolideerde jaarrekening, die niet wordt opgesteld door een in Nederland gevestigde vennootschap maar door een in het buitenland gevestigde vennootschap. Op het moment dat daarvan sprake is en er op basis van het burgerlijk recht een aansprakelijkheidsverklaring is afgegeven, hoeft de Nederlandse vennootschap geen geconsolideerde jaarrekening op te stellen. Artikel 5 van de Wet bankenbelasting bepaalt dan dat hoewel daar sprake van is het hoogste Nederlandse lichaam uiteindelijk belastingplichtig wordt voor de bankenbelasting.

Op het moment dat er sprake is van een verschuiving van de belastingplicht op grond van artikel 3 naar een belastingplicht op basis van artikel 4 kijken wij naar de totale commerciële consolidatiekring. Dat wordt losgelaten op het moment dat de bankactiviteiten van de totale commerciële consolidatie een beperkt onderdeel van het totaal zijn. In eerste instantie wordt een absoluut criterium van 20 mld. voor de bankactiviteiten gehanteerd. Als het meer is dan 20 mld., is er een relatieve toets. Dan wordt het totaal van de balansen van de artikel 3-belastingplichtige afgezet tegen het geconsolideerde balanstotaal. Als dat nog steeds minder dan 10% is, wordt niet gekeken naar het geconsolideerde balanstotaal, maar naar het enkelvoudige balanstotaal van de bank.

Ik heb al een aantal dingen over de grondslag gezegd. In artikel 3 betreft die het lichaam dat op basis van een vergunning van de Nederlandsche Bank het bankbedrijf mag uitoefenen in Nederland. Is van een dergelijke belastingplicht sprake, dan wordt voor de belastinggrondslag aangesloten bij het enkelvoudige balanstotaal. Is er sprake van een belastingplicht op grond van artikel 4 en wij kijken naar de totale commerciële consolidatiekring, dan is het geconsolideerde balanstotaal de basis voor de berekening van de belastinggrondslag. In artikel 5 is sprake van de vennootschap waarvoor een aansprakelijkheidsverklaring is gegeven door een buitenlandse vennootschap, die daardoor belastingplichtig wordt. Wordt verondersteld dat deze Nederlandse vennootschap een jaarrekening had moeten opstellen, dan kijken wij voor de grondslag naar het balanstotaal dat uit die jaarrekening zou zijn gebleken.

Met name bij de artikelen 4 en 5 lopen wij aan tegen heffingen over geconsolideerde balanstotalen. Daarin zitten financiële gegevens van

vennootschappen en lichamen die niet in Nederland zijn gevestigd en ontstaat dubbele heffing. In de memorie van toelichting en in de nota naar aanleiding van het verslag is aangegeven hoe Nederland van plan is die dubbele belasting te voorkomen. Dat is spiegelbeeldig aan de manier waarop daarmee wordt omgegaan in de vennootschapsbelasting. Nederland wil voorkoming geven zodra er sprake is van een in Nederland actieve bankdochter van een buitenlandse bank of een bijkantoor van een buitenlandse bank die in Nederland actief is. In dat geval zal eenzijdig voorkoming van dubbele heffing worden gegeven. In alle andere gevallen, omgekeerde gevallen, zal, zo is uitgesproken in de memorie van toelichting en de nota naar aanleiding van het verslag, dat door middel van bilaterale afspraken moeten worden gedaan. Die zijn bijvoorbeeld ook gemaakt tussen Duitsland, Engeland en Frankrijk.

Vervolgens komen op de grondslag een aantal zaken in mindering, namelijk het toetsingsvermogen, deposito's en verzekeringspassiva, om bankverzekeraars in een gelijke positie te brengen met echte bankgroepen, als een vrijstelling van € 20 mld.

Het saldo dat ontstaat nadat op het balanstotaal alle aftrekposten in mindering zijn gebracht, wordt onderverdeeld in schulden met een looptijd van meer dan een jaar en schulden met een looptijd van minder dan een jaar. Langlopende schulden worden lager belast dan schulden met een looptijd van minder dan een jaar, de kortlopende schulden. Hoewel niet kan worden gesteld dat een kortlopende schuld in zichzelf betekent dat de bank meer risico neemt, is het in zijn totaliteit wel een indicatie daarvan. Met name ten tijde van de kredietcrisis bleek dat vooral bij banken die kortlopend werden gefinancierd en waarbij de liquiditeit wegliep op de kapitaalmarkt problemen ontstonden met herfinanciering. Daarom is voor deze aanvliegroute gekozen, die ook in het Verenigd Koninkrijk in de bank levy is gekozen. Het tarief voor de langlopende ongedekte schulden bedraagt de helft van het tarief voor de kortlopende ongedekte schulden. Dat is ook in het VK het geval.

Zoals gezegd is er sprake van een opcent van 5%, waardoor de tarieven marginaal iets hoger worden. De reden hiervoor is gelegen in de motie-Van Vliet. Het gebeurt in de bankenbelasting, omdat die motie vraagt om een fiscale maatregel. Je kunt je afvragen of juist met deze maatregel in de bankenbelasting, die erg instrumenteel overkomt, niet veel erger is voorkomen.

De bankenbelasting ligt nu in de Tweede Kamer en plenaire behandeling is voorzien voor 10, 11 en/of 12 april. Halverwege april zullen wij weten of de Tweede Kamer dit wetsvoorstel aanvaardt. Daarna gaat het uiteraard naar de Eerste Kamer. Het kabinet wil de bankenbelasting medio 2012 ingevoerd hebben en de eerste kasopbrengsten zullen in 2012 te realiseren zijn. Als het allemaal goed gaat is tussen de aankondiging van de bankenbelasting in juli 2011 en de inwerkingtreding een jaar verstreken.

Er is mij gevraagd twee stellingen te poneren. Masochist als ik ben heb ik na de aankondiging van de bankenbelasting op Nu.nl gekeken hoe daarop werd gereageerd. Daaraan heb ik mijn stellingen min of meer ontleend.

Stelling nr. 1 luidt:

In een tijd waar zeer fors wordt bezuinigd en iedereen de broekriem moet aanhalen, is de voorgestelde bankenbelasting voor banken 'a small price to pay'.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Ik constateer dat een ruime meerderheid deze stelling onderschrijft.

Drs. J.C.J. Wouters: Mijn tweede stelling luidt:

Waarom zouden banken zich druk maken om een bankenbelasting? Ze rekenen het toch volledig door aan de klant.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Ik constateer dat een kleine meerderheid door het opsteken van de rode kaart aangeeft het niet met deze stelling eens te zijn.

Dank uw wel, mijnheer Wouters. Vervolgens geef ik het woord aan de heer Vrijburg.

Dr. H. Vrijburg: Allereerst dank ik de vereniging voor de uitnodiging om hier te spreken over de bankenbelastingen. Het gaf mij de gelegenheid de afgelopen weken wat meer te lezen over deze belastingen. Dat was een zeer interessante ervaring.

Mijn naam is Hendrik Vrijburg en ik ben belastingeconoom aan de Erasmus Universiteit. Daarbij ligt de nadruk op econoom. Ik pas de economische theorie toe op belastingen en dat wil ik ook gaan doen in dit praatje. Je zou het een filosofische

benadering van de bankenbelasting kunnen noemen. Waarom willen wij deze belasting en wat zijn de mogelijke gevolgen ervan?

Wat zijn de doelstellingen die zowel de Europese Commissie als de Nederlandse overheid heeft geformuleerd met betrekking tot de financial transaction tax en anderzijds de bankenbelasting door de Nederlandse overheid? Ik wil een aantal onderdelen van de doelstellingen naar voren halen. Zowel de Europese Commissie als de Nederlandse regering stelt dat de banken een bijdrage moeten leveren aan de publieke financiën, omdat het eerlijk zou zijn. Een van de argumenten is dat de financial sector currently under-taxed is. Kennelijk betalen banken te weinig belasting. Dat is natuurlijk een valide argument. Natuurlijk moeten banken ook belasting betalen. Ik wil mij vooral richten op het tweede aspect dat in de doelstellingen tot uitdrukking komt, namelijk de invloed van deze belasting op het gedrag van bedrijven. De doelstelling van de Europese Commissie is “to discourage for a certain extent risky market behaviours”. Gedacht wordt dat de bankenbelasting een tegengestelde prikkel geeft om langlopend vreemd vermogen aan te houden. In mijn bijdrage zal ik vooral de nadruk leggen op de invloed die belasting kan hebben op het gedrag van banken, op de keuzen die banken doen.

Mijn benadering vindt plaats vanuit de welvaartseconomie. De vraag is wat vanuit deze theorie de argumenten zijn om banken te willen belasten. Ik begin bij de financiële markten, wat aansluit bij de FTT. Waarom zouden wij een belasting op financiële transacties willen en waarom zouden wij banken willen belasten? Allereerst sta ik stil bij de vraag waarom wij financiële transacties eigenlijk niet zouden willen belasten. Het idee is dat financiële markten informatie genereren over financiële producten en de mogelijkheid bieden om verzekeringen af te sluiten. Als de ene partij een aandeel koopt van de andere partij gaan wij ervan uit dat de eerste partij meer informatie heeft over de cashflow van een bedrijf en dat doordat handel plaatsvindt tussen verschillende partijen op de financiële markten de correcte verwachtingen omtrent de cashflows van bedrijven tot stand komen. Het genereren van deze informatie is heel belangrijk. Het betekent namelijk dat het kapitaal dat de aanbieders van kapitaal over hebben op een efficiënte manier wordt verdeeld over de verschillende bedrijven en de verschillende investeringsmogelijkheden die in de wereld bestaan. Vanuit sociaal perspectief is het heel erg waardevol dat dit gebeurt. Als financiële markten goed werken willen wij dat proces niet verstoren. Daarom willen wij geen belasting hebben op financiële producten.

Het tweede argument betreft verzekeringen. De opbrengsten van investeringen zijn onzeker. Van te voren weten wij niet of een investering veel winst dan wel mogelijk verlies oplevert. Dat biedt de investeerder onzekerheid. Verschillende investeringsprojecten kunnen negatief met elkaar zijn gecorreleerd. Het is mogelijk dat de winst voor het ene project het verlies voor het andere project is of andersom. Financiële markten bieden de mogelijkheid om deze cashflows te koppelen, zodat de investeerder een portfolio kan aanleggen waarbij de winsten en de verliezen tegen elkaar uitslaan en de totale portfolio minder onzekerheid bevat dan een individuele investering. Deze positieve werking van financiële markten willen wij in principe niet verstoren. Tot zover is het dus: hosanna. Dit is wat wij willen en wij moeten vooral geen belasting heffen, want dat verstoort het proces. Ik kom nu echter toe aan de wat bedenkelijker punten.

Behalve partijen die deze informatie genereren en partijen die verzekeringen aanbieden op financiële markten zijn er ook twee partijen waarvan kan worden gezegd dat zij activiteiten ontplooiën die minder gunstig zijn voor de samenleving als geheel. Allereerst zijn er de speculanten. De financiële markten kennen veel onzekerheid. Wij weten niet wat de opbrengst zal zijn van bepaalde investeringsprojecten. Er wordt gezegd dat er vaak sprake is van fundamentele onzekerheid. Wij weten echt niet wat de opbrengst van investeringen is en wat de correcte prijs is van een bepaald aandeel. Speculanten maken hiervan gebruik. Geruchten in de markt kunnen ervoor zorgen dat er over een langere periode onevenwichtigheid is tussen de prijs waarvoor een aandeel of een financieel product wordt verhandeld op de markt en de werkelijke prijs, de correcte prijs. Speculanten maken hiervan gebruik. Het is zelfs mogelijk dat een speculant weet dat de prijs van een product niet de werkelijke waarde van het product weerspiegelt maar toch handelt met dit product, omdat hij ervan uitgaat dat de bubble niet barst zolang hij de eigendom van het product heeft. Op die manier zorgen speculanten ervoor dat de financiële markten minder stabiel worden. Dat veroorzaakt volatiliteit op de markten. De prijzen verschillen van de werkelijke waarde van het product. Dat wordt in de literatuur als ongunstig beschouwd.

Een tweede praktijk die wij op financiële markten zien is high frequency trading. Er wordt tegenwoordig op de microseconde in aandelen gehandeld. Hoewel het genereren van financiële informatie een heel belangrijk aspect van de financiële markten is, kun je je afvragen wat high frequency trading nog toevoegt.

Beurshandelaren schijnen bereid te zijn grote bedragen te betalen om de computer waarmee zij handelen dichterbij de mainframe te krijgen, omdat dan de kabels korter zijn, waardoor je sneller transacties kunt doorgeven. Je moet je afvragen wat de samenleving hier nog aan heeft. Je bent een microseconde sneller dan je concurrent, je hebt resource uitgegeven om dat te doen maar je genereert niet meer informatie dan sociaal wenselijk is. Het gebruik van resources in high trading is iets wat wij misschien niet willen en wat wij als samenleving zouden moeten ontmoedigen. Dat is het eerste punt waarvan ik zeg dat een belasting wellicht zou helpen om dit gedrag te ontmoedigen.

Een tweede punt is dat risicovolle transacties met een negatief extern effect zouden kunnen optreden. Partijen handelen met elkaar en spreken een prijs af maar bij risicovolle transacties is het mogelijk, vooral op financiële markten waar vertrouwen heel erg belangrijk is, dat het falen van een transactie tussen twee partijen ertoe leidt dat een derde partij het vertrouwen verliest in de financiële markten. In de literatuur wordt dit genoemd als een soort van extern effect. De partijen die de risicovolle transacties sluiten, houden er geen rekening mee dat een derde partij haar vertrouwen in de financiële markt zou kunnen verliezen. Dat is ongunstig en een extern effect willen wij altijd wegbelasten.

Er wordt vaak gezegd dat wij niet te veel zand moeten strooien in de wielen van de financiële markten vanwege de grote kosten die het voor de samenleving zou hebben. Ik wil hierop niet te veel nadruk leggen maar ik merk op dat er literatuur is die suggereert dat de bijdrage van financiële markten, althans onderdelen ervan, aan het totale BBP, de totale sociale welvaart, minder groot is dan je denkt. De financiële markten zijn een soort van intermediair tussen de consumenten en de bedrijven en zij genereren niet zoveel added value als het GDP wel suggereert.

Dan kom ik bij de banken. De tweede belasting die het onderwerp is van de bijeenkomst van vandaag is de bankenbelasting. Waarom zouden wij banken belasten? Je kunt ook meteen vragen waarom wij banken niet zouden willen belasten. Banken zijn bedrijven. Wij belasten andere bedrijven ook, dus waarom banken niet? Om de vraag goed te beantwoorden moeten wij onderscheid maken tussen de twee verschillende rollen die banken hebben. Aan de ene kant zijn zij intermediairs tussen mensen die geld over hebben en bedrijven die geld vragen. In de literatuur wordt dat intermediaire input genoemd. Die willen wij in principe niet belasten. Het heeft geen zin om handel tussen bedrijven te belasten. Wij willen het

economisch proces zoveel mogelijk zijn gang laten gaan. Aan de andere kant is de bank ook een service provider. De bank biedt diensten aan aan klanten. Deze tweede functie zou je wel willen belasten. Het is gewoon een value added. Men verkoopt diensten aan klanten. Er is geen enkele reden om die niet te willen belasten. Willen wij banken dus belasten? Met dit argument in principe wel. Het is een argument voor een btw op banken.

Een tweede argument is erg belangrijk. Een aantal banken, zo hebben wij de afgelopen jaren ondervonden, is too big to fail. Wij zijn er achter gekomen dat de overheid niet kan later gebeuren dat deze banken in de problemen komen en dat hun activiteiten ertoe leiden dat zij failliet gaan. De banken weten dit zelf ook. Zij zijn too big to fail. De overheid zal hen redden. Dat zorgt voor de eerder genoemde moral hazard. Als banken zich realiseren dat zij too big to fail zijn, kunnen zij activiteiten gaan ondernemen die ten koste gaan van de samenleving. Zij gaan risicovoller investeren dan zij anders zouden hebben gedaan, omdat de mogelijke positieve opbrengsten van de investeringen voor hen zijn, terwijl de samenleving hen zal redden als zij failliet dreigen te gaan. Zij hebben alleen de upside van de investering. Daardoor hebben zij de neiging te risicovol te investeren. Het is freeriding op kosten van de samenleving. Dat is heel erg onwenselijk.

Een tweede verschijnsel is borrowing short and lending long. Banken hebben typisch kortlopende verplichtingen en zetten het geld voor lange tijd weg. Deze transformatie van looptijd is een key factor voor banken. Het is typisch voor banken, maar leidt tot risico, want als er iets gebeurt met het geld dat voor een lange termijn is weggezet, kan dat grote gevolgen hebben voor de deposito's. Een bankrun is een typisch voorbeeld. Het is voor de banken een risico.

Op een volgend punt, te weinig eigen kapitaal, kom ik straks nog terug. Het is niet typisch voor banken, maar voor het bedrijfsleven in het algemeen. Er lijkt te weinig eigen vermogen te zijn ten opzichte van vreemd vermogen. Als er te weinig eigen vermogen is en er komt een klap aan de activa-kant is het eigen vermogen zo maar weg. Er ontstaat dan een grote kans op een bankroet van de betrokken partij, heel onwenselijk. Het belastingstelsel helpt mee om de verstoring tussen eigen vermogen en vreemd vermogen te genereren. Zijn belastingen de oplossing bij te weinig eigen kapitaal? Er is vaak gesuggereerd dat belastingen de aanleiding kunnen zijn tot een asymmetrische financiering, met te veel vreemd vermogen.

In verschillende artikelen kan men lezen dat het erop lijkt dat de beloningstructuur van banken te veel op de korte termijn is gericht. Banken zouden meer bezig zijn met winst maken op de korte termijn dan met investeringen die op de lange termijn rendabel zijn. Als dat het geval is, willen wij dat misschien ook aanpakken.

Ik zou de lessen die wij kunnen trekken uit de welvaartseconomie willen toepassen op de twee voorgestelde vormen van bankenbelasting. De eerste is de financial transaction tax, de FTT, die aanhaakt bij de discussie over de financiële markten. Waarom zouden wij financiële markten willen belasten? Deze discussie is al heel oud. De econoom Tobin kwam in 1978 al met een artikel waarin staat: "*My proposal is to throw some sand in the wheels of our excessively efficient money markets*". Tobin was niet zozeer bang dat markten niet efficiënt zouden zijn, maar hij was heel bang dat door de verplaatsing van enorme hoeveelheden geld of de grote veranderingen in prijzen door speculatie de overheden in de problemen zouden komen met hun macro-economische beleid. Tobin wilde om de speculatie tegen te gaan dat de financiële markten iets minder efficiënt worden dan zij op dit moment zijn. De FTT is een stap in die richting. Zij ontmoedigt de maatschappelijk onwenselijke high frequency trading: veel geld uitgeven om je computer dichterbij de main frame computer te krijgen. Omdat het bij high frequency trading juist gaat om heel veel handelingen in een kort tijdbestek is een FTT een belasting die heel erg aangrijpt bij deze ongewenste vorm van handel. Daarnaast maakt zij speculeren minder aantrekkelijk. Wie vermoedt dat in een bepaalde richting op korte termijn een winst te behalen is, kan al worden ontmoedigd door een kleine belasting. Er zullen alleen transacties tot stand komen waarbij duidelijker voordelen te behalen zijn dan de heel kleine voordelen die door speculatie worden opgepikt. Dat zijn de voordelen van een FTT.

Er zijn natuurlijk ook nadelen. Behalve op de maatschappelijk onwenselijke processen op de markt zal de FTT ook invloed hebben op maatschappelijk wenselijke transacties. Ik begon met het genereren van informatie en het aanbieden van verzekeringsopties. De FTT zal ook daar invloed op hebben. Dat willen wij absoluut niet. Het fundamentele probleem is dat wij moeilijk onderscheid kunnen maken tussen arbitrage en speculatie. Dat lukt bijna niet. Wij moeten daarom een prijs betalen, in termen van efficiency, door onwenselijke transacties aan te pakken. De vraag is of wij dat moeten willen. Het gevolg is dat er een hogere cost-of-capital

tot stand komt. Er komt iets van een belastingmarge op de transactie, die zorgt voor een hogere cost-of-capital, voor minder investeringen en voor lagere welvaart. De vraag is of de daling in welvaart door een hogere cost-of-capital de stijging in welvaart doordat geen speculatie en high frequency trading meer plaatsvinden compenseert. Dat is helemaal niet duidelijk.

Een gecoördineerde invoering lijkt belangrijk. Als alleen Nederland een FTT invoert zullen transacties heel gemakkelijk naar het buitenland vloeien. Het is de vraag wat dat gaat doen met de wereldwijde welvaart of de welvaart in Europa. Dat is heel onduidelijk. Ik heb echter begrepen dat een gecoördineerde invoering een utopie lijkt te zijn. Het gevolg zou transactievlucht zijn. Het is de vraag of dat echt gebeurt. Ik heb begrepen dat 90% van de financiële transacties plaatsvindt in Duitsland en Engeland. Het Verenigd Koninkrijk heeft al een stamp duty, wat in de buurt komt van een FTT, maar er is nog steeds heel veel handel in het Verenigd Koninkrijk.

De FTT is bedoeld om de volatiliteit te verminderen. De financiële markten moeten stabiel worden. Empirisch staat echter niet vast dat een financial transaction tax leidt tot minder volatiliteit. Op dit punt is helemaal niet duidelijk of de belasting gaat doen wat wij hopen dat zij gaat doen.

Ik ga weinig zeggen over opbrengsten. Er zijn schattingen van opbrengsten gemaakt, maar die zijn niet heel erg betrouwbaar. De opbrengsten van een FTT zijn heel moeilijk te schatten. Daar wil ik het wat de FTT betreft bij laten.

Kapitaal-Asset ratio banken

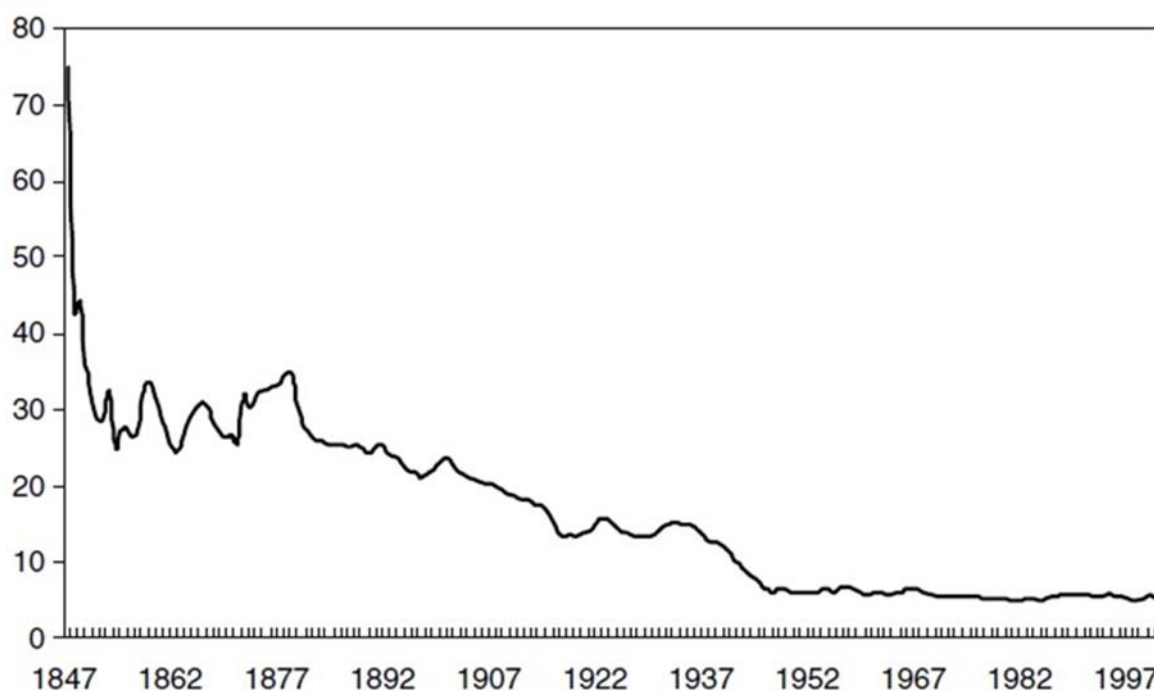

Figure 1: Average Capital/Asset Ratio of Commercial Banks Europe 1847–2001

Figuur van Benink, Benston, 2001

pagina 27

Ik kom terug op de bankenbelasting. Ik heb een plaatje opgezocht over de capital asset ratio van 1850 tot 1997. Wat opvalt is de gigantische daling van de hoeveelheid kapitaal ten opzichte van assets. Vooral na 1940 is de kant van het kapitaal heel laag geworden. Dat is niet wat wij willen. Het belasten van banken zou hierbij moeten aanhaken. Op de definitie van de bankenbelasting hoef ik niet terug te komen. Er is een hoger tarief op kortlopende schulden ten opzichte van langlopende schulden. Het effect daarvan lijkt mij gunstig. Deze belasting draait het borrowing short en lending long een beetje terug. Dat is gunstig. Ook de ophoogfactor in geval van te hoge bonussen lijkt mij gunstig. Ook dat is wat wij willen. Op de bonussen kom ik nog terug.

Echter, de bankenbelasting heeft ook nadelen. Het grootste probleem met de huidige bankensector is naar mijn mening het “too big to fail”. Dat wordt niet of niet genoeg aangepakt. Op het moment dat een bank te groot wordt, realiseert die bank zichzelf ook dat zij te groot wordt en dat de staat hem zal redden. Bedrijven en

andere instellingen die geld aan deze bank willen uitlenen realiseren zich echter ook dat deze bank te groot is om te laten vallen. Daardoor zullen de rentes die de bank moet betalen om geld te lenen op de financiële markten dalen. Het gevolg is dat de bank nog gemakkelijker aan geld kan komen en de neiging heeft nog groter te groeien. De winstmarge van de bank zal groeien ten opzichte van die van een bank die niet de impliciete verzekering van de samenleving heeft gekregen. De bonussen die de bankmanagers kunnen krijgen zullen hoger zijn dan wat maatschappelijk wenselijk is. Het is natuurlijk wel gunstig dat wij de lage rente gedeeltelijk belasten, maar dat is nog niet genoeg. Dat is het punt dat ik eigenlijk wil maken. Kapitaalposities zullen wel iets worden beïnvloed, maar dat kan beter dan met het huidige voorstel van het kabinet.

Het voorstel wijkt af van een ander voorstel van de Europese Commissie, de FAT. Die lijkt meer aan te sluiten bij een belasting op de toegevoegde waarde. Ik zou daar misschien meer voor zijn.

Het Duitse voorstel bevat een progressiviteit naar grootte. Zeker gezien het too big to fail-probleem op de markt voor banken lijkt dit mij een heel goed voorstel. Ik had dat graag teruggezien in het voorstel voor de bankenbelasting.

Dit brengt mij tot mijn conclusies en stellingen. Om te beginnen is belasting uit rancune onzinnig. Het argument om banken te belastingen omdat wij de banken hebben geholpen in de crisis vind ik onzinnig. Overheidsbeleid zal altijd gericht moeten zijn op de lange termijn. Wij moeten nadenken over een overheidsbeleid dat een crisis in de toekomst voorkomt. Wij moeten niet terugkijken en geld vragen voor iets dat is gebeurd. Daarnaast is helder dat als wij banken gaan belastingen uiteindelijk de klanten van de banken daarvoor gaan betalen. De managers van de banken die ons in de crisis hebben geleid gaan de bankenbelasting niet betalen. Belasting uit rancune is dus onzinnig.

Het belastingen van banken hoort echter zeker bij toekomstig overheidsbeleid om een nieuwe crisis te voorkomen. De FTT streeft een nobel doel na. Net als Tobin zegt, willen wij misschien wel zoiets als zand in de machine van de financiële markten strooien, maar dat schiet zijn doel voorbij. Wij willen speculatie aanpakken en high frequency trading aanpakken. Wij zouden echter ook maatschappelijk wenselijke handel aanpakken. Dat is heel vervelend. Wij willen dat absoluut niet. De FTT schiet zijn doel voorbij. Ik ben er geen voorstander van.

De bankenbelasting is een stap in de juiste richting, maar ontmoedigt risiconemend gedrag door banken nog te weinig. Wij moeten het absoluut doen, maar wij zouden nog veel meer kunnen doen.

Ik kom tot mijn stellingen. Too big to fail lijkt mij het grootste probleem van de bankensector. Daar moeten wij voor de toekomst absoluut iets aan doen. Mijn eerste stelling is:

Kleinere banken zijn het antwoord: belast omvang!

Wij moeten zorgen dat banken kleiner worden. Ik weet niet of belastingen hiervoor de beste methode is. Misschien moeten wij meer concurrentie introduceren. Er gaan stemmen op om banken op te splitsen in kleinere banken die met elkaar concurreren. Als het met belastingen moet, belast dan de omvang.

Wij moeten ook de toegevoegde waarde van banken gaan belastingen. Er is geen enkel argument om de toegevoegde waarde van banken vrij te stellen van belastingen. Wij willen de btw-vrijstelling van banken opheffen. Daarnaast is het belangrijkst dat wij de asymmetrische behandeling van vreemd en eigen vermogen opheffen. Daar is geen enkele reden voor. Zij zorgt voor prikkels in het handelen van banken en bedrijven die absoluut onwenselijk zijn. De stelling luidt dus:

Zowel de btw-vrijstelling van banken als de asymmetrische behandeling van vreemd en eigen vermogen moet worden opgeheven.

De voorzitter *mr. J.W. van den Berge*: Ik breng de eerste stelling, over de omvang van banken, in stelling.

Prof. mr. J.W. Bellingwout: Er zijn iets meer voorstanders. De verhouding is 60:40.

De voorzitter *mr. J.W. van den Berge*: Mijnheer Vrijburg, vindt u goed dat wij de tweede stelling splitsen?

Dr. H. Vrijburg: Geen bezwaar!

De voorzitter *mr. J.W. van den Berge*: Dan vraag ik de aanwezigen of de btw-vrijstelling voor banken moet worden opgeheven. Ik constateer een ruime meerderheid voor deze stelling.

Het tweede deel betreft het tegengaan van de asymmetrische behandeling van vreemd en eigen vermogen bij de winstberekening. Ook hier constateer ik een meerderheid voor.

Het woord is thans aan de heer Van Horzen.

Mr.J.A. van Horzen: Mijnheer de Voorzitter, dames en heren. Mijn eerste stelling luidt:

De bankenbelasting is geen belasting maar een boete voor (vermeend) roekeloos gedrag.

Net als de heer Wouters spreek ik vanmiddag uiteraard ook op persoonlijke titel. Of een dergelijk voorbehoud effectief is, blijft de vraag. Een aantal jaren geleden sprak ik voor de Vereniging over de rentebox, samen met onder anderen Jos Beerepoot. Daarbij betoogde ik op persoonlijke titel dat de rentebox er niet moest komen omdat het naar mijn mening een ordinaire graaibak zou worden voor Nederlandse multinationals, inclusief de financiële instellingen. Toen enige tijd later in de Tweede Kamer over de rentebox werd gedebatteerd, ondersteunde de financiële specialist van de PvdA-fractie het verzet van zijn fractie tegen een rentebox mede met de opmerking dat zelfs de tax director van ABN AMRO niets voor een rentebox voelde. Dat ik als alternatief een verlaging van het Vpb-tarief en afschaffing van de dividendbelasting bepleitte, was de goede man, die inmiddels ergens in de provincie als burgemeester rondloopt, kennelijk ontschoten. Overigens is bij de bankenbelasting het risico van een dergelijk misverstand te verwaarlozen. Voor het officiële standpunt van de banken verwijs ik naar de gepubliceerde reactie van de Nederlandse Vereniging van Banken, waarin u kunt lezen dat de banken de aangevoerde rechtvaardigingsgronden voor een bankenbelasting gemotiveerd bestrijden. VNO-NCW en zelfs MKB Nederland zijn eveneens tegen, omdat zij vrezen dat de bankenbelasting een negatieve impact zal hebben op de omvang van de kredietverlening door banken.

Net als mijn collega-inleider de heer Wouters zal ik vanmiddag de in het wetsvoorstel aangevoerde rechtvaardigingsgronden voor invoering van de bankenbelasting tegen het licht houden. Daarbij stel ik voorop dat het duidelijk is dat

voor invoering van een bijdrage van banken in welke vorm dan ook een populistisch geïnspireerd kamerbreed politiek draagvlak aanwezig is. Dit heeft er helaas toe geleid dat in de parlementaire stukken een wezenlijke discussie over de rechtvaardiging van een bankenbelasting naar mijn indruk enigszins een vrijblijvend karakter heeft gekregen. Wat hiervan zij, in de eerste plaats wordt de invoering van een bankenbelasting gerechtvaardigd met een beroep op wat op diverse plaatsen in de memorie van toelichting enigszins cryptisch wordt genoemd het beprijzen van de impliciete overheidsгарantie. Als ik het allemaal goed begrijp, wordt daarmee tot uitdrukking gebracht dat van banken een specifieke bijdrage mag worden gevraagd voor de kosten die toekomstige interventies van de overheid in de financiële sector voor de schatkist met zich brengen. Volgens dezelfde memorie van toelichting is het gerechtvaardigd van de bancaire sector een bijdrage te vragen in de vorm van een bankenbelasting, omdat in het recente verleden is gebleken – ik kan dat niet ontkennen – dat de Staat bereid is, noodlijdende banken een helpende hand te bieden, met name om de financiële stabiliteit in Nederland te waarborgen.

Of van banken al dan niet een bijdrage moet worden gevraagd in de kosten van toekomstige interventies door de overheid welke zijn gericht op het stabiliseren van de financiële situatie is simpel een politiek vraagstuk en het heeft mijns inziens weinig zin daarover vanmiddag een discussie te voeren. Ik ga er in het vervolg van mijn betoog dan ook van uit, dat er op dit moment een ruime politieke meerderheid bestaat die inderdaad van mening is dat uitsluitend van banken een bijdrage mag of moet worden gevraagd. Daarbij wordt dan wel voor lief genomen dat het begrip impliciete overheidsгарantie de lading niet of helemaal niet dekt, dat de omvang van de kosten van een toekomstige interventie volstrekt onzeker is en dat de bijdrage welke van de banken wordt gevraagd in de algemene middelen verdwijnt. Het lijkt dan ook geen toeval dat de geschatte opbrengst gelijk is of moet zijn aan de gedeerde overdrachtsbelasting in verband met de tijdelijke verlaging van het tarief.

Uitgaande van de politieke consensus over een bijdrage van de banken, blijft wel de vraag of dit uitgangspunt een algemene bankenbelasting rechtvaardigt. Daarover heb ik, alweer op persoonlijke titel, mijn twijfels. Zoals al aangegeven voert de wetgever als primaire rechtvaardigingsgrond het beprijzen van de impliciete overheidsгарantie aan. Vast lijkt echter te staan dat die impliciete overheidsгарantie zal worden beperkt tot de zogenaamde systeemrelevante banken en bovendien dat

de overheidsgarantie relatief is. De bankenbelasting is geen premie voor een solide verzekeringspolis.

Dat de overheid selectief te werk wil gaan, wordt ook bevestigd door de gang van zaken bij recente deconfitures van enkele banken. Toen DSB dreigde om te vallen gaf de overheid nadrukkelijk niet thuis en ging DSB failliet. DSB werd kennelijk niet als een systeemrelevante bank gezien. Overigens en terzijde merk ik op dat waar de overheid het liet afweten de banken honderden miljoenen naar de curator hebben overgemaakt als tegemoetkoming aan de gedupeerde depositiehouders. Dat is iedereen inmiddels echter al lang en breed weer vergeten. Toen Fortis zich, ondanks goedkeuring vooraf van DNB en de overheid, volledig verslikte in de overname van ABN AMRO greep de overheid wel in, kennelijk omdat Fortis Bank Nederland en in ieder geval ABN AMRO als Nederlandse systeembanken werden aangemerkt. Getoetst aan de primaire doelstelling van de bankenbelasting vind ik het opvallend, dat banken waarop de impliciete overheidsgarantie niet van toepassing is omdat zij niet als systeembanken worden aangemerkt toch belastingplichtig zijn. Dat verbaast mij. Iemand die niet rookt, betaalt bij mijn weten ook geen tabaksaccijns. Neem bijvoorbeeld een bijkantoor in Nederland van een grote buitenlandse bank. Het ligt mijns inziens niet voor de hand te veronderstellen dat de Nederlandse overheid zal bijspringen wanneer een hier te lande gevestigd bijkantoor van een buitenlandse bank in de problemen komt dan wel de buitenlandse moeder dreigt om te vallen, tenzij wellicht het bijkantoor – dat is echter niet aannemelijk – als systeembank wordt gezien. Nochtans wordt een bijkantoor van een buitenlandse bank wel belastingplichtig, nota bene inclusief buitenlandse entiteiten die worden meegeconsolideerd met het Nederlandse bijkantoor. Mijn conclusie is dan ook dat aan de primaire rechtvaardigingsgrond voor de bankenbelasting, het beprijzen van de impliciete overheidsgarantie, in het wetsvoorstel tamelijk gebrekkig en vrij willekeurig vorm is gegeven. Nogmaals, ik vermag niet in te zien waarom banken die geen systeembanken zijn toch belastingplichtig worden. Ik geef toe dat de doelmatigheidsvrijstelling van € 20 mld. effectief het aantal banken dat een bijdrage moet leveren beperkt. Daar staat evenwel tegenover dat vanuit de primaire rechtvaardigingsgrond een keuze waarbij uitsluitend Nederlandse systeemrelevante banken belastingplichtig worden mijns inziens meer voor de hand zou hebben gelegen. Dit zou er dan toe leiden dat een rijksbelasting wordt geïntroduceerd met

ten hoogste drie of vier belastingplichtigen. Op de geschatte opbrengst zou deze beperking overigens weinig impact hebben.

De geschiedenis leert dat het opvoeren van verschillende rechtvaardigingsgronden voor de introductie van een belasting in de regel niet bijdraagt aan de overtuigingskracht van de argumentatie. Het wetsvoorstel voor de bankenbelasting vormt hierop wederom geen uitzondering.

Als nevendoelstelling voor een specifieke bankenbelasting wordt in de memorie van toelichting aangevoerd dat het wetsvoorstel door middel van een gedifferentieerd tarief voor korte en langlopende ongedekte schulden een, zoals de memorie van toelichting het plastisch uitdrukt, effectieve prikkel bevat om overmatige afhankelijkheid van kortetermijnfinanciering tegen te gaan. Volgens de memorie van toelichting wordt met de hoge heffing over kortetermijnschulden, d.w.z. schulden met een resterende looptijd van minder dan 12 maanden, een effectieve bijdrage geleverd aan de risicobeheersing van het financiële systeem. Het is wel aardig om een open deur in te trappen met de stelling dat langetermijnfunding een stabielere basis vormt dan kortetermijnfunding, nog afgezien van de vraag of die stelling wel houdt snijdt. Het lijkt er namelijk op dat de wetgever veronderstelt dat banken op de fundingmarkt de mogelijkheid hebben zelfstandig te bepalen in welke mate en onder welke voorwaarden zij kunnen kiezen tussen lange- en kortetermijnfunding. De werkelijkheid is in ieder geval de laatste jaren echter veel genuanceerder. Een van de problemen waarvoor de banken zich juist gesteld zien, is dat er op dit moment relatief weinig animo is voor het verstrekken van langetermijnfunding aan de financiële sector, vermoedelijk omdat er onvoldoende vertrouwen bestaat in de financiële positie van banken. Als er al langetermijnfunding beschikbaar is, is de prijs die daarvoor moet worden betaald dikwijls zo hoog dat winst genererende aanwending van die funding eenvoudigweg onmogelijk is. Bovendien is anders dan de parlementaire stukken suggereren kortetermijnfunding dikwijls een onmisbare en vooral stabiele fundingbron. Als ik even naar het eigen huis kijk: volgens het onlangs gepubliceerde jaarverslag 2011 heeft ABN AMRO eind 2011 ongeveer € 300 mld. funding met een resterende looptijd van minder dan 12 maanden en ongeveer € 100 mld. funding met een looptijd van meer dan 12 maanden. Van de kortlopende funding heeft ongeveer € 200 mld. betrekking op deposito's. Hiervan valt slechts een gedeelte onder het depositogarantiestelsel. Het restant is onderdeel van de belastbare grondslag tegen het hoge tarief. Deposito's zijn een belangrijke en

stabiele bron voor funding. Daarmee houdt de wetgever dus geen rekening. Bovendien vermeldt het jaarverslag over 2011 van ABN AMRO dat in 2011 de markt voor langetermijnfunding in ieder geval in de tweede helft van 2011 vrijwel gesloten was vanwege in het bijzonder de Europese schuldencrisis. Deze *funding squeeze* kan genoegzaam worden geïllustreerd door te wijzen op de bijzondere funding welke onlangs door de Europese Centrale Bank beschikbaar is gesteld en waarvan ongeveer 500 Europese banken voor ongeveer € 1 triljard gebruik hebben gemaakt. Dat de ECB die funding voor langere termijn beschikbaar wilde stellen, zegt naar mijn mening genoeg over de mogelijkheden elders langetermijnfunding aan te trekken. De ECB-funding loopt maximaal drie jaar en geldt dus onder het wetsvoorstel als langetermijnfunding.

Het jaarverslag van ABN AMRO vermeldt ook dat zij in 2011 geen beroep heeft gedaan op de door de ECB ter beschikking gestelde bijzondere langjarige funding. Als ik de samenstellers van de memorie van toelichting van de nota naar aanleiding van het verslag echter goed begrijp, had in overeenstemming met de voorgestelde prikkel om over te gaan tot langetermijnfunding ABN AMRO in 2011 een deel van haar niet gedekte kortlopende deposito's simpelweg moeten aflossen en vervangen door driejaarsfunding door de ECB. Als ik deze stelling zou hebben gedebiteerd binnen de bank zou ik op goede gronden voor een bancaire onbenul worden uitgemaakt. Wat hiervan ook zij, het is naar mijn mening een volstrekte illusie om te menen dat een tariefdifferentiatie zoals het wetsvoorstel suggereert welke invloed dan ook heeft of kan hebben op de fundingstrategie en – mogelijkheden van een bank.

In de stukken wordt en passant ook nog opgemerkt dat herfinanciering van kortetermijnfunding meer problemen oproept dan herfinanciering van langetermijnfunding. Ook op die stelling is wel wat af te dingen. Herfinanciering van langlopende schulden kan evenzeer problemen oproepen. De vraag die nu al in de financiële pers breed wordt uitgemeten is bijvoorbeeld de noodzaak van massale herfinanciering van ECB-funding over drie jaar. Waar moet dat geld, € 1 triljard, dan vandaan komen? Mijn conclusie is dan ook dat het voorgestelde tariefverschil als prikkel om langetermijnfinanciering aan te trekken zowel realiteitszin als noodzakelijk inzicht in de gecompliceerde bancaire funding ontbeert.

De wetgever maakt het naar mijn mening nog bonter met de tweede neven doelstelling. Het wetsvoorstel bevat zoals ik al eerder aangaf een verhoging

van de tarieven indien in enig jaar de variabele beloning van een lid van de raad van bestuur meer bedraagt dan 100% van zijn vaste beloning. Uiteraard staat het een ieder vrij om bedenkingen te hebben tegen het variabele beloningsbeleid in de financiële sector. Anderzijds is het bijna onbegrijpelijk dat deze bedenkingen dan hun neerslag vinden in een straf tarief voor lang- of kortlopende schulden. Dit slaat echt helemaal nergens op! Ook hier geldt weer dat het politieke draagvlak heden ten dage kennelijk ruimte laat om dit soort onevenwichtigheden toch serieus als rechtvaardiging op te voeren. Wij weten uit welke politieke hoek deze wind waait, dus behalve aan een meldpunt Polen is er kennelijk ook behoefte aan een meldpunt Banken.

Tot zover mijn kanttekeningen bij de rechtvaardigingsgronden zoals opgenomen in de parlementaire stukken.

Er staat los van de rechtvaardigingsgronden nog een aantal behartigenswaardige overpeinzingen in de parlementaire stukken. Ik beperk mij tot enkele kanttekeningen. Een voorbeeld dat al aan de orde is geweest, is dat in de nota naar aanleiding van het verslag op een vraag van het CDA wordt ingegaan op de vraag of de bankenbelasting zal worden doorberekend in de tarieven. De regering antwoordt dat omdat banken met elkaar in concurrentie treden banken naar de mening van het kabinet terughoudend zullen zijn in het afwentelen van de bankenbelasting op spaarders. Vervolgens komt als uitsmijter dat indien een bank dat desondanks wel zou doen de spaarder vervolgens kan uitwijken naar een bank die de bankenbelasting niet doorberekent. Men moet zich voorstellen dat bij ABN AMRO de costbasis ongeveer 4 mld. is. De bankenbelasting zal ABN AMRO volgens een temptatieve schatting ongeveer 60 mln. gaan kosten. Kan men zich voorstellen dat men met die wetenschap naar een andere bank gaat en bij de balie vraagt of die andere bank de bankenbelasting doorbelast? Ik denk het niet.

De heer Wouters heeft al aangegeven dat de bankenbelasting voor fiscale fijnproevers heel weinig te bieden heeft. Toepassing van de wet en berekening van de verschuldigde belasting vragen geen diepgaand inzicht. Dat is gelukkig een verademing. Op basis van de geconsolideerde jaarrekening en de gegevens met betrekking tot de omvang van de onder het depositogarantiestelsel vallende deposito's is de berekening van de belasting een simpele rekensom. Voor belastingplanning hoeft niemand zich zorgen te maken. Je moet er uitsluitend alert op zijn dat schulden en vorderingen zoveel mogelijk als IFRS toestaat worden

genetted. Netting van vorderingen en schulden verlaagt immers direct de belastbare grondslag.

Dat de bankenbelasting fiscaal weinig te bieden heeft, blijkt ook uit de commentaren in de vakliteratuur. Dit leidt tot overbodige kanttekeningen. De redactie van het onvolprezen Vakstudie Nieuws doet bijvoorbeeld ook nog een dwaze duit in het zakje met de suggestie dat door aan te sluiten bij de commerciële balans in theorie de mogelijkheid wordt geopend om door boekjaarverlenging het aantal belastbare momenten te beperken. Ziet u het al gebeuren dat ING of ABN AMRO het boekjaar verlengt, uitsluitend om het aantal belastbare momenten voor de bankenbelasting te beperken? Het ventileren van dit soort onzin is obligate bladvulling.

Mijn conclusie is dat de bankenbelasting een vreemde eend is. Het aantal belastingplichtigen zal zeer beperkt zijn. Naar mijn inschatting zullen er effectief drie of vier belastingplichtige systeembanken zijn, die gezamenlijk vrijwel de volledige geschatte opbrengst van € 300 mln. zullen opbrengen. Dat is voor zover ik kan overzien voor een rijksbelasting vrij ongebruikelijk. Ik denk dat zelfs vastgesteld kan worden dat het aantal belastingplichtigen veel minder zal zijn dan het aantal artikelen dat de wet kent, ook een vrij unieke situatie. Naar mijn mening kan het dan ook veel effectiever. Mijn voorstel is dat de overheid, al dan niet via DNB, de drie of vier systeembanken jaarlijks voor zo'n 300 mln. gezamenlijk maar een eenvoudige factuur stuurt voor bewezen of te bewijzen diensten. Daarmee is wat mij betreft de kous af. Ik denk dat ook de banken er zo over denken. Het is een stuk eenvoudiger en ik ben er zeker van dat niemand zich zorgen zal hoeven maken over tijdige betaling. Bovendien sluit een zodanige behandeling beter aan bij mijn indruk dat in wezen (mijn stelling) de bankenbelasting geen belasting is, maar een ordinaire boete. Het bijzondere is alleen dat de boete wordt uitgeschreven en moet worden betaald voordat door het rode licht wordt gereden. Als wij die houding in Nederland tot norm gaan verheffen, is het begrotingstekort snel gedekt.

Wat hiervan zij, met de etikettering van "boete" noemen wij het vreemde eendje wel bij de juiste naam en bevredigen wij op heldere wijze de gevoelens van degenen die van mening zijn dat het uitsluitend de banken zijn die zich in de jaren voorafgaande aan de financiële crisis aan strafbaar gedrag hebben schuldig gemaakt en bij voorbaat worden geacht in herhaling te zullen vervallen.

De voorzitter *mr. J.W. van den Berge*: Mijnheer Van Horzen, uw tweede stelling houdt in dat de opbrengst van de bankenbelasting in een afzonderlijk fonds moet worden ondergebracht. Hoe ziet u dat fonds?

Mr. J.A. van Horzen: Een deposito bij een bank bijvoorbeeld!

De voorzitter *mr. J.W. van den Berge*: Wilt u een serieuze toelichting geven?

Mr. J.A. van Horzen: Kennelijk gaat de opbrengst van de bankenbelasting in de algemene middelen. Mijn voorstel zou zijn om een fonds in te stellen. Er is ook een verkeersfonds of iets dergelijks. Maak een fonds en verplicht de banken de gelden die zij verschuldigd zijn in dat fonds te storten. Dat fonds wordt afzonderlijk beheerd en uitsluitend gebruikt als de overheid de banken weer wil helpen.

De voorzitter *mr. J.W. van den Berge*: Hebt u ook een idee wie dat fonds moet beheren?

Mr. J.A. van Horzen: Daar zal ongetwijfeld wel een aantal oud-bankiers voor beschikbaar zijn.

De voorzitter *mr. J.W. van den Berge*: Wij gaan stemmen. De eerste stelling van de heer Van Horzen is:

De bankenbelasting is geen belasting maar een boete voor (vermeend) roekeloos gedrag.

Mijnheer Van Horzen, u hebt de zaal aan uw kant.

De tweede stelling luidt:

De opbrengst van de bankenbelasting moet in een afzonderlijk fonds worden ondergebracht.

Hier is een meerderheid tegen!

Dan is nu als laatste inleider in het wetenschappelijk gedeelte het woord aan de heer Warringa.

De heer *G. Warringa*: Dat is een beetje een enge introductie: het wetenschappelijk gedeelte van het programma.

De voorzitter *mr.J.W. van den Berge*: Zo heet het nu eenmaal!

De heer *G. Warringa*: Dat was mij niet verteld! Daar wist ik niets van. Waar ik ook niets van wist is dat ik nog even schijn te moeten benadrukken dat ik op persoonlijke titel spreek. Dank voor deze tip! Als je als laatste spreekt, zeker rond dit tijdstip, moet je vooral ongenueanceerd uit de hoek komen, want anders let u niet meer op.

Wetenschappelijk? In het geheel niet; geheel in lijn met de huidige politieke situatie zal mijn verhaal demagogisch zijn, hard van aard en zonder enige nuance whatsoever. Nogmaals, zo denkt alleen mijn persoon en APG zeker niet.

Eerst wil ik even zeggen wat APG is. Een van uw collega's verwelkomde mij vanmiddag met: mijnheer is ook ambtenaar. Nee, dat is mijnheer niet. Indirect misschien wel, maar de ontslagbescherming van een ambtenaar heb ik niet. APG is een bedrijf dat voor een slordige 90% onderdeel is van ABP. Het voert voor ongeveer 4½ miljoen Nederlanders de pensioenregeling uit. Dat doen wij niet alleen voor het ABP, maar ook voor de hele bouwsector en nog een aantal anderen, van glazenwassers tot aan de bitumeneuze dakdekkers, die ook een eigen fonds hebben. Ik werk bij het onderdeel Asset Management, vermogensbeheer. Dat betreft een slordige € 285 mld. Daarmee zijn wij meteen een van de allergrootste beheerders in Europa. Het ABP is sowieso het grootste fonds van Europa. Wij zijn een vrij grote speler op de mondiale markten. Nog geen 3% van al dat geld zit in Nederland. Binnen Asset Management ben ik lid van de directie, verantwoordelijk voor het juridische gedeelte, het fiscale gedeelte en het compliancegedeelte. Ik ben ook belast met de belangenbehartiging, als je dat geen lobby wilt noemen.

Belangenbehartiging is hard nodig. In reactie op wat allemaal sinds 2007 is gebeurd, is het politiek wel wat onrustig geworden, zo onrustig dat de gezegden "grote stappen snel thuis" en "rolling out big Bertha" wekelijks opgaan. Het is allemaal heel erg politiek geworden. De discussies worden niet meer gevoerd op inhoud. Het is veel kretologie en binnen Europa proberen te scoren voor je eigen electoraat. Zo spelen op dit moment de Franse verkiezingen en die hebben een rechtstreekse invloed op gedachten die in Brussel heersen en plannen die worden gelanceerd. Om het plat te zeggen, er is een tijd geweest - gelukkig wordt het nu iets minder - dat als

mevrouw Merkel op maandag iets zei, Sarkozy wel iets zei op dinsdag en Cameron op woensdag iets moest zeggen. Op donderdag hadden wij weer een nieuwe concept directive liggen. Dat komt de kwaliteit van alle wetgeving bepaald niet ten goede.

Het meest vervelende hieraan is misschien wel dat in de haast om tot betere regelgeving en een misschien veiliger financieel systeem - wie kan er tegen zijn? - te komen behoorlijk over het hoofd wordt gezien dat het maken van een impactanalyse van de eigen regels een Europese verplichting voor de Commissie zelf is. Daarnaast wordt doorlopend de one-size-fits-all approach gekozen. Iedereen wordt op hetzelfde hoopje geveegd. Daarna maken wij generieke regels. De financiële sector zit echter veel ingewikkelder in elkaar.

Een pensioenfonds is geen hedge fund of een private equity huis. Een bankverzekeraar is een ander beest dan een vastgoedbelegger. Die gedachtesprong blijkt moeilijk te zijn. Bij de vorige spreker meende ik iets van frustratie te ontdekken - een klein beetje maar - waarin ik mijzelf heel erg kan herkennen. Het is een gegeven. Veel van de argumenten die worden aangevoerd voor de financial transaction tax zijn niets meer of minder dan gelegenheidsargumenten. Als de politiek de FTT wil, komt ze er ook. Uiteraard zullen wij er dan aan meewerken. Ik denk dat het de taak van een bedrijf als APG is om namens 4½ miljoen Nederlanders uit te leggen wat de impact is voor bijvoorbeeld Nederlandse gepensioneerden. Daar is de laatste tijd al aardig wat om te doen. In dat verband is APG zeer actief in Brussel, Washington en in mindere mate in Azië. Doorlopend leggen wij uit wat voor een apart beest het Nederlandse pensioenstelsel is en waarom rekening moet worden gehouden met de gepensioneerden, de deelnemers aan de fondsen die wij vertegenwoordigen. Dat valt niet mee, want je bent een kleine lidstaat.

De financial transaction tax heeft twee doelstellingen. Men vindt high frequency trading onwenselijk en meer in het algemeen wil men het systeem veiliger maken. Letterlijk staat er naar ik meen dat de financiële sector een fair tax contribution moet maken. Ik zie het voornamelijk als een political statement, waarin politici laten zien dat de financiële sector, die per definitie slecht is, moet betalen. Ettelijke weken geleden zei François Hollande voor het Franse electoraat dat niet Sarkozy zijn tegenstrever was maar de financiële sector. Hoe je daar ook over denkt, de financiële sector bestaat niet. Dat is een groot manco aan dit soort wetgeving. Zelf hebben wij een fout gemaakt toen de eerste contouren van de financial transaction

tax op tafel kwamen. Zowel intern als extern werd ik benaderd met de vraag of wij hiermee aan de slag gingen. Ik heb toen nee gezegd. Ik vond het plan zo onvoorstelbaar onnozel, dat ik mij niet kon voorstellen dat dit een lang leven beschoren zou zijn. In mijn mening werd ik gesterkt toen een dag later Cameron, Osborne, de Zweden en ook onze De Jager in het openbaar zeiden dat dit een dom voorstel was. Daar zat ik fout mee. Op enig moment, een paar maanden later, is het weer opgepakt door de Fransen. Mevrouw Merkel leek er wel wat voor te voelen en de machine is gaan lopen. De vraag is waar de machine nu staat. De reden waarom het in mijn ogen een ongelooflijk onnozel voorstel is, is dat deze regeling niet leidt tot een belasting bij banken, als je dat al wil, of bij de slechte mensen die deze crisis hebben veroorzaakt, wie dat ook mogen zijn. De rekening wordt neergelegd bij de eindbelegger, de spaarder, de pensioenfondsen. Dat is volgens mij precies niet de bedoeling van het voorstel. De regeling in haar huidige vorm zal ongewenst gedrag niet of nauwelijks beïnvloeden. Dat was eigenlijk de reden waarom ik toen de foutieve afweging heb gemaakt er geen werk van te maken. Wij hebben het inmiddels overigens wel gedaan. Toen het serieus leek te gaan worden, zijn wij er zeer intensief mee aan de slag gegaan. De Nederlandse pensioensector heeft zich faliekant tegen gekeerd, net als overigens DNB, het CPB, VNO-NCW en noem maar Nederlandse clubs van naam en faam. Gezien de huidige ietwat eigenaardige politieke constellatie in Nederland heeft het kabinet het echter nog niet gedaan, althans niet in het openbaar. In ieder geval heeft het Nederlandse kabinet niet zoals de Zweden en de Engelsen gezegd dat het dit niet in deze vorm wil.

De financial transaction tax houdt in dat iedere transactie die tussen marktpartijen wordt aangegaan wordt belast tegen 0,1%. Ik zeg nadrukkelijk: iedere transactie. Er zit namelijk een cascade-effect in. Een particulier die of een pensioenfonds dat een aandeel koopt doet dat vaak via clearing members die zijn aangesloten bij een central clearing systeem. Dat betekent dat niet eenmaal 0,1% moet worden betaald maar diverse malen. Als je de loop van een effectentransactie bekijkt, kom je tot ongeveer vijf stapjes bij de koop en vijf bij de verkoop. Dan kom je dus uit op tienmaal 0,1% ofte wel 1%. Eén procent van het aantal transacties is gigantisch.

Fout aan de regeling is ook dat de eindbelegger de rekening betaalt. Een bank of een commissionair heeft er helemaal geen last van, tenzij je ervan uitgaat dat de eindbelegger minder gaat beleggen. Dat is echter om twee redenen niet zo.

Pensioenfondsen, heel grote spelers op de financiële markten, zullen niet minder gaan handelen door deze tax. Een pensioenfonds handelt namelijk niet omdat het dat leuk vindt maar omdat het moet. Zo-even viel het woord speculanten. Ik weet niet wat een speculant is. Ik weet wel dat pensioenfondsen zeer veel transacties doen. Het is niet buy and hold only. Als je een allocatie van 30% naar aandelen hebt en die aandelen het goed doen, moet je dus gaan verkopen als je op die 30% wilt blijven. Beleg je in mandjes, in indexen dan moet je gaan volgen als die indexen veranderen. Op die manier doe je aandelentransacties. Een fonds van een omvang als het onze maar ook kleinere hebben altijd deelorders nodig. Elke keer wordt de belasting berekend. Het gaat echter niet alleen om aandelen. De belasting is ook van toepassing – voor het Nederlandse pensioenstelsel is dat misschien nog wel belangrijker - op derivaten. APG is een van 's werelds grootste gebruikers van derivaten. Wij gebruiken die omdat wij een zogenaamde liability driven investor zijn. Wij mikken dus niet op maximalisatie van de returns maar wij berekenen eerst onze liabilities, de pensioenuitkeringen iedere maand. Die kunnen wij van te voren berekenen. Op dat moment moet het geld er zijn. Dat vergt ook een zeer sophisticated cashmanagementsysteem: wanneer heb je het geld nodig en waar haal je het vandaan. Dat maakt je erg kwetsbaar voor inflatierisico en uiteraard currency. Dat risico hedgen wij weg. Wij zorgen ervoor dat het geld elke maand beschikbaar is. Wij doen duizenden, duizenden en nog eens duizenden derivatentransacties per jaar. Daar zit geen enkele alfastrategie bij. Wij beogen geen opbrengsten te genereren met behulp van derivaten maar wij gebruiken het voor hedging only, alleen maar om risico te verminderen. Ook al deze transacties vallen onder de financial transaction tax. Kort gezegd komt het erop neer dat invoering van zo'n FTT betekent dat wij meer risico gaan lopen met onze pensioenen. Hedging wordt op die manier wel erg duur, zeker gezien het cascade-effect.

Wat betreft high frequency trading wordt soms ietwat kort door de bocht gesteld dat het helemaal onwenselijk zou zijn. Voor de goede orde wijs ik erop dat APG zich niet als een high frequency trader beschouwt. Het is echter iets te snel om te zeggen dat het per definitie slecht is. Het voegt wel liquiditeit toe aan de markt. Misschien is het in deze vorm iets te veel maar als je daaraan een hekel hebt vraag ik mij af of je het middel van belastingheffing moet toepassen. Andere systemen die al lang geleden op de beurs zijn uitgevonden, lijken mij dan veel nuttiger.

Deze belasting zal dus niet bereiken wat zij beoogt, ook niet omdat de transactievluucht binnen een dag zal optreden. Als deze belasting in Nederland wordt ingevoerd, zal Londen zich ontwikkelen tot de plaats voor het doen van transacties. Dit is domweg te duur. Vanuit onze financiële verantwoordelijkheid tegenover de deelnemers aan pensioenregelingen, die er niet voor hebben gekozen, zullen wij er zeer waarschijnlijk ook toe overgaan.

De kosten voor de pensioensector zijn door ons berekend maar ook DNB en het CPB hebben ernaar gekeken. Grosso modo liggen die kosten – schrikt u niet – op € 3 mld. per jaar. Afhankelijk van de assumpties waarvan je uitgaat, met name afhankelijk van aangepast gedrag dat de marktpartijen zouden vertonen als deze belasting wordt ingevoerd, kun je er een half miljard bijplussen of afplussen. Het gaat dus om heel veel geld. Als de politiek dit wil, zullen de pensioenen omlaag gaan of de premies omhoog. Zo simpel ligt het.

Wij waren er dus niet helemaal gerust op. Aan de andere kant blijft het – ik zeg het voor de derde keer – toch wel een wat onnozel voorstel. Uit de notulen van de Ecofin, het overleg van de Europese ministers van financiën, van 13 maart leid ik overigens af dat wij wellicht iets minder bang behoeven te zijn. Voor de goede orde merk ik op dat in Den Haag niet alle ministeries even blij zijn met deze tekst. Ik benijd de ambtenaren die deze brij aan wilde plannen in goede banen moeten leiden absoluut niet. Onder andere als gevolg daarvan heeft het ministerie van Financiën de Europese-Commissieambtenaar die hier in the lead is uitgenodigd in Den Haag. In Den Haag zei deze meneer met een zwaar Duits accent – het speelde zich een maand of drie geleden af - : Ladies and gentlemen, it is payback time. Zo begon hij zijn introductie. Dan doet redengeving er niet meer toe. Dan is het gewoon een politiek statement. Inmiddels heeft het Verenigd Koninkrijk gezegd dat het sowieso niet mee zal gaan. Zweden heeft in de tachtiger jaren al eens zo iets gedaan, met als resultaat dat er binnen een paar weken geen liquiditeit meer op de Stockholmse beurs was te bekennen, omdat alles in Londen zat. Dat weten de Engelsen ook nog. Zweden doet dus ook niet mee. In het persbericht met de uitkomst van het overleg wordt in ieder geval iets heel belangrijks gezegd: een juridische oplossing voor een misschien niet bestaand probleem. De ministers zijn het erover eens dat deze regeling, of iets wat erop lijkt, unanimité vereist. Dat houdt de facto in dat deze directive dood is. Daarna heeft de Council ook nog gezegd dat *possible alternative routes have to be explored*. Mijn inschatting is op dit moment dan ook dat er geen

financial transaction tax komt, althans niet in zijn huidige vorm. Als zij er komt zal het een watered down, een afgezwakte versie zijn van wat er nu ligt. Die regeling zal waarschijnlijk veel genuanceerder zijn, met oog voor de verschillende rollen die de verschillende marktpartijen binnen de financiële sector vervullen.

Ik denk en hoop dat de financial transaction tax in Brussel van tafel is. Het wordt echter ongetwijfeld uitgeruild tegen iets anders. Dat er iets komt, geloof ik onmiddellijk maar namens de deelnemers in de verplichte Nederlandse pensioenregeling hoop ik dat dit er in ieder geval komt. Dit is geen goed idee.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: U zegt dat de kosten van deze maatregel voor u € 3 mld. bedragen. Kunt u dat specificeren, want u heeft maar € 300 mln. op te brengen.

De heer G. Warringa: Ja zeker, wij hebben zelfs een mooie break down naar de Commissie gestuurd. Die break down is doorgerekend door DNB en het CPB. De FTT is een belasting op de nominale waarde van wat je verhandelt. De Nederlandse pensioensector doet bijvoorbeeld voor grosso modo € 1500 mld. nominaal aan repo's, short term funding, € 1100 mld. aan aandelen en obligaties en € 4000 mld. aan derivaten. Ik kan u verzekeren dat dit zeer conservatieve aannames zijn. Op die manier kom je al op € 3 mld. aan kosten uit. Dat is het directe effect. Het indirecte effect, het cascade-effect – de belasting die de broker moet betalen en vervolgens in rekening brengt bij het pensioenfonds – is daarin niet verwerkt. Ik wijs er ook op dat dit is aangenomen bij een rustige markt. Zodra een markt volatieler is, en wij weten hoe volatiel de markt kan zijn, giert het omhoog.

Mijn eerste stelling – de financiële sector moet (terug)betalen voor wat zij heeft aangericht - is al een paar keer aan de orde geweest.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Ik stel vast dat er wat onthoudingen zijn maar de indruk is toch dat er meer rode kaarten dan groene te zien zijn.

De tweede stelling luidt: De FTT is history already.

Moeten wij die nog in stemming brengen?

De heer G. Warringa: Het is een vraag. Wij hebben gesprekken gevoerd met politici en dan hoor je: al uw argumenten zijn valide maar wij willen het toch. Het idee is dus nog niet uit de wereld.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: U wilt dus van de zaal weten of zij de financial transaction tax wil. Of wilt u dat de zaal uitspreekt van mening te zijn dat de FTT al historie is.

De heer G. Warringa: Het gaat mij om de uitspraak dat de FTT geen toekomst heeft.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: De aanwezigen moeten dus uitspreken of zij van mening zijn dat de FTT in haar huidige vorm geen toekomst heeft.

Ik stel vast dat een ruime meerderheid de stelling van de heer Warringa ondersteunt.

Dank u wel. Ik nodig u uit om achter de tafel te komen zitten.

Vrij debat

De heer R.P. van Doorn: De heer Vrijburg heeft het meest de nadruk gelegd op het gebruik van belastingen als instrument om ongewenst gedrag tegen te gaan. Ik begrijp daar eigenlijk helemaal niets van. Een voorbeeld dat hij noemde betrof de trading op de beurs met heel korte lijnen. Als je dat al ongewenst gedrag wilt noemen, verwacht ik toch niet dat het kan worden tegengegaan door het heffen van belasting. Als ik een trader was zou ik dan nog dichter op de beurs te gaan zitten, om meer geld te kunnen verdienen om de belasting te kunnen betalen. Eigenlijk zouden alle lijnen gewoon even lang moeten worden gemaakt. Men kan om dat idee lachen, maar het kan worden verwezenlijkt door een tijdcorrectiefactor in te voeren.

Ook het zogenaamd wegbelasten van bonussen door een algemene tariefverhoging lijkt mij niet doeltreffend. Misschien kan de heer Vrijburg nader toelichten waarom dat wel zo zal zijn. Misschien kan hij dan ook aangeven waarom mijn werkgever dan niet belast wordt voor bijzondere beloningen. Wij hebben nano-

bonussen, om ze zo maar te noemen, maar ze worden wel verstrekt. Kennelijk vindt men dat niet ongewenst.

Dr. H. Vrijburg: Het lijkt mij dat belastingen gebruikt kunnen worden om ongewenst gedrag te verminderen. Ik heb niet gezegd dat dit uitsluitend met belastingen moeten gebeuren. Het onderwerp van de bijeenkomst is belastingen. Ik geef vanuit de welvaartseconomie aan wat argumenten zouden kunnen zijn voor een dergelijke belasting. Dit zou een argument voor zo'n belasting kunnen zijn. Het wordt minder aantrekkelijk gemaakt om aan high frequency trading te doen, omdat je voor elke microseconde belasting zou moeten betalen als je per microseconde transacties doet. Het wordt dan veel minder aantrekkelijk. De heer Van Doorn heeft gelijk dat ook andere maatregelen kunnen worden genomen. Ik heb niet gezegd dat een belasting de meest evidente maatregel zou moeten zijn. Ik heb ook niet gezegd dat ik een voorstander ben van een dergelijke belasting. Ik heb alleen gezegd dat het een manier zou kunnen zijn om dit gedrag te voorkomen.

De heer Van Doorn sprak ook over bonussen. Ik zie het verband met zijn werkgever niet helemaal.

Mr. R.P. van Dooren: Mijn werkgever is het ministerie van Financiën. Ik ben een gewone ambtenaar. Bij ons worden op nano-niveau bijzondere beloningen uitgedeeld.

Dr. H. Vrijburg: Daar heb ik helemaal geen moeite mee.

Mr.R.P. van Dooren: U niet, maar het principe is natuurlijk hetzelfde.

Dr. H. Vrijburg: Ik heb niet speciaal iets tegen bonussen. Dat is het probleem niet. In het nieuws zien wij echter steeds dat in de financiële sector gigantische bonussen worden uitgekeerd, bij instellingen waarvan je je kunt afvragen wat hun bijdrage aan het maatschappelijk nut is. Van bonussen hopen wij dat zij gedrag stimuleren waar wij allen wat aan hebben. Je kunt je afvragen of bepaald gedrag in de financiële sector wenselijk is. Als een bonus aanzet tot gedrag dat maatschappelijk niet wenselijk is, zou ik die graag willen belasten.

Mr. R.P. van Dooren: Maar dan moeten wij dat gericht doen en niet in een algemeen tarief. Dat is mijn probleem. Als je het tarief met een paar procentpunten verhoogt, kun je niet zeggen dat wij dat probleem bestrijden. Ik heb begrepen dat je genuanceerd naar de bonussen bij banken moet kijken, omdat medewerkers daar die bonussen krijgen aan de hand van hun bijdrage aan de winst. Het is de vraag of de algemeen directeur zoveel meer winst genereert. Voor de medewerker geldt dat misschien nog wel.

Dr. H. Vrijburg: Ik dacht dat de bankenbelasting betrekking had op excessieve bonussen en niet op de bonussen van de gewone medewerkers.

Drs. J.C.J. Wouters: Voor de vormgeving van de bankenbelasting op de bonussen is aangesloten bij een norm uit de Code banken. Die code is een zelfregulerend element. Leden van de raad van bestuur mogen maximaal 100% variabele bonus ontvangen ten opzichte van hun vaste salaris. Dit geldt dus alleen voor bestuurders. Het zegt niets over alle medewerkers binnen de bank. De bankenbelasting grijpt alleen aan bij die norm. Die is geïncorporeerd in de bankenbelasting. Er wordt gekeken naar de bestuurders van het belastingplichtig lichaam, vanaf het moment dat de variabele beloning het vaste salaris met meer dan 100% overschrijdt. Dat is dus meer dan een verdubbeling van het salaris. Ik ben ook ambtenaar. Ik denk dat iedereen in de zaal wel zo'n bonus wil. Mijns inziens is het een heel ruime norm, die bovendien voortvloeit uit de zelfregulering. In mijn presentatie had ik het over instrumenteel gebruik. Per saldo is het een heel symbolische maatregel. Wij hebben geen opbrengst ingeboekt, want wij gaan ervan uit dat iedereen zich aan de code houdt. Wat is dan het nut ervan? Wij gaan ervan uit dat dit effect ook uitstraalt naar de rest van de medewerkers van de bank.

Mr. G.O.R. Doeve: Ik dacht in het Belastingplan 2012 gezien te hebben dat de regering vrij omstandig aangaf dat zij zou stoppen met het inzetten van belastingen als instrument om gedrag te beïnvloeden. Dapper werd gezegd dat een X aantal kleine belastingen, onder andere de verpakkingbelasting, was gesneuveld. Nu lijkt dat weer gekeerd. Dat begrijp ik eigenlijk niet.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Aan wie stelt u deze vraag?

Mr. G.O.R. Doeve: Ik denk aan iemand die over de regelingen gaat. Dan kom ik toch uit bij de heer Wouters op persoonlijke titel.

Drs. J.C.J. Wouters: Deze vraag kan natuurlijk aan mij gesteld worden, maar net als u ben ik ook maar een toehoorder. Ik kijk toe hoe de beslissingen in het kabinet genomen worden. Ik kan uw vaststelling wel onderschrijven. In het Belastingplan staat dat men minder instrumenteel gebruik wil. In hetzelfde Belastingplan wordt ook een research and development aftrek geïntroduceerd. Daar zou je dan ook wel wat over kunnen zeggen. De hoofdboodschap bij het afschaffen van de kleine belastingen was vooral dat het aantal belastingen moest worden verminderd. Dat zou dan een aandeel leveren in de vereenvoudiging van het belastingstelsel. Puur getalsmatig bekeken klopt die stelling nog steeds, ook nu er een nieuwe belasting bij komt.

Prof.dr. A.H.M. Daniëls: Ik heb twee vragen. De eerste is gericht tot de heer Wouters, namelijk waar de bankenbelasting vandaan komt. Mijn indruk was dat banken als gevolg van de financiële crisis overal waanzinnige verliezen hebben geleden, die je in een goed fiscaal systeem vooruit mag wentelen. Dat betekent dat de bijdrage aan de vennootschapsbelasting in een heleboel landen is weggevaagd door de fiscale verliezen. In Engeland kwam ongeveer 20% van de opbrengst van de vennootschapsbelasting uit de financiële sector. Het is niet erg verrassend dat de Engelsen de eersten waren die met een bank levy aankwamen. Zou je kunnen zeggen dat een bankenbelasting eigenlijk een ordinair middel is om een budgettair gat te vullen, zolang nog verliescompensatie open staat uit hoofde van verlies uit de crisis?

Mijn andere vraag is voor de heer Warringa, over de financial transaction tax. Is die nu weg of niet? Mijn inschatting is dat aan de ene kant het Europees Parlement graag iets wil doen voor de Bühne, daarin gesteund door de Commissie. Die Commissie denkt: wat zou het toch leuk zijn om een eigen Europese belastingheffing te hebben. Dat wordt dan verkocht met het verhaal dat het ten gunste komt aan de bijdrage van de lidstaten, maar hoe dat moet wordt nog bekeken. Er zijn dus twee relevante partijen die belang hebben bij de heffing. In de Raad van ministers wordt besloten of die er wel of niet komt. De Engelsen zijn wel

wat gewend als zij op hun vestje worden gespuugd. De vraag is hoe sterk men is in de Raad van ministers om dit tegen te houden. Zou de handel anders naar Londen gaan? In het voorstel van de Commissie zie ik iets heel aardigs. Het lijkt wel of ze in de Nederlandse wetgeving heeft gekeken. Er is een soort ketenaansprakelijkheid in opgenomen, zoals wij vroeger kenden bij koppelbazen. In de financial transaction tax staat nu dat de belastingheffer niet gemakkelijk bij de transactie van een Nederlandse multinational met een Amerikaanse bank, een financiële instelling buiten de EU kan komen. Dan wordt gewoon de Nederlandse multinational aansprakelijk gesteld voor de verschuldigde bankenbelasting. Op zichzelf is dat nog wel een innovatief concept van de ambtenaren van de Europese Commissie. Is dat in de visie van de heer Warringa een haalbare kaart?

De heer G. Warringa: Het is zeker innovatief, maar ik denk dat het niet gaat werken, al was het alleen maar omdat je transacties kunt leiden via venues en landen. De toezichthouders hebben nu grote moeite met een andere richtlijn voor market abuse. Zoals wij allemaal weten worden mensen met voorkennis zelden tot nooit bestraft, doordat zij dit soort routes gebruiken.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Mijnheer Vrijburg, wilt u hier iets over zeggen?

Dr. H. Vrijburg: Dat vraag ik mij eigenlijk af.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Misschien komt het dan nog. Wil de heer Wouters antwoorden op de opmerking van de heer Daniëls, dat de bankenbelasting wellicht en verkapte heffing is naar aanleiding van de verliescompensatie in de Vpb?

Mr. J.C.J. Wouters: Ik kan er alleen op antwoorden dat dit bij ons bij de totstandkoming van de bankenbelasting geen rol heeft gespeeld. Ik heb het argument in ieder geval noch bij het opstellen van de memorie van toelichting, noch bij het opstellen van de nota naar aanleiding van het verslag, noch als vraag in het verslag gehoord.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Hoe zit het bij de banken? Hebben zij aangeboden om de verliescompensatie wat terug te schroeven?

Mr. J.A. van Horzen: Niet dat ik weet.

Mr.drs. W. Sturkenboom: Hoe pakken wij dan banken die too big to fail zijn aan? Het tweede dat moet gebeuren – het onderwerp heeft de afgelopen jaren ook op de agenda gestaan – is het scheiden van de investmentbankfunctie van de gewone bankfunctie. Belangrijk is ook wat de heer Vrijburg naar voren bracht, namelijk dat eigen vermogen en vreemd vermogen worden gescheiden en dat de rente voor het vreemde vermogen niet meer kan worden afgetrokken. Zo zijn de problemen – the barbarians are standing before the gate – gestart. Mijn opmerkingen zijn bedoeld voor de heren Vrijburg en Warringa.

De heer G. Warringa: Het is duidelijk dat er iets vreselijk is misgegaan. Wat wij van politici terecht doorlopend terugkrijgen is: geef mij dan een alternatief, opdat wij dit kunnen voorkomen. De meesten begrijpen heus wel dat de financiële sector razend complex in elkaar zit en dat als je ergens drukt het op een andere plek weer omhoog komt. The law of unintended consequences gaat voortdurend op en daardoor raken de politici heel erg gefrustreerd. Iemand stelt, naar ik aanneem met goede bedoelingen, een maatregel voor en dan loopt er weer een deel van de sector tegen te hoop, met het argument dat het ten koste gaat van de kredietverlening of van de pensioengerechtigden, of dat de verzekeringen dan te duur worden. Het is echter alleen maar waar. Ik denk dat je slechts met specifieke regelgeving aan kunt komen als je een meer tailor-made-benadering hebt.

Bonussen kunnen leiden tot risico stimulerend gedrag. Ik begrijp niet dat er dan een soort van belasting nodig is. Als je gedrag ongewenst vindt, moet je het aanpakken. Een toezichthouder heeft daarvoor meer dan voldoende instrumentarium. Het betoog van de heer Wouters deed mij een beetje denken aan de manier waarop Nederlanders in het verleden met prostitutie omgingen: het is erg verboden maar het wordt wel belast, want het is zonde het geld te laten lopen. Heb je bezwaar tegen prostitutie, dan moet je het gewoon verbieden. Wil je er belasting op heffen, dan moet je het legaliseren. Het is verbieden of legaliseren. Derivaten en central clearing kunnen “weapons of mass destruction” – het was overigens geen uitspraak van een toezichthouder – zijn. In de wet staat echter ook dat je een behoorlijke boekhouding van je liabilities moet voeren. Daarop moet je dan ook gaan

controleren. Daarvoor behoeft niet een heel systeem te worden gebouwd. Gaat het om de risico's in het systeem, dan moet je die aanpakken.

Mr.drs. M.J. van Marrewijk: Moeten wij niet onze energie stoppen in he moderniseren van het jaarverslaggevingsrecht, met name IFRS. Het risicoprofiel van financiële instellingen moet transparant worden voor het publiek. De nationale politiek in verschillende Europese landen heeft modernisering tegengehouden. Als die transparantie er komt kunnen banken die met elkaar handelen onderling wel bepalen wat de cost of capital van een bank moet zijn. Banken zien dan zelf of zij verstandig bezig zijn.

De heer G.Warringa: Elke wet van elk ontwikkeld land staat vol met datgene wat de financiële instellingen moeten doen aan risicomangement. Mijns inziens moet daar dan ook gewoon invulling aan worden gegeven. Dat gebeurt onvoldoende en daardoor is het fout gegaan.

Mr.drs. M.J. van Marrewijk: Er zijn onvoldoende transparantie- en disclosurevereisten gesteld. Daardoor is de crisis ontstaan. Er zijn bijvoorbeeld allerlei verliezen bij Duitse banken die niet zichtbaar worden gemaakt. Daarnaast zou alle aandacht moeten uitgaan in plaats van een bankenbelasting te bedenken die heel veel manuren vergt.

De heer G.Warringa: Inzicht en disclosure is één ding maar beheersing is mijns inziens het belangrijkste. Mijns inziens is het fout gegaan doordat de top niet wist wat er in onderdelen van het bedrijf gebeurde.

Dr. H. Vrijburg: De opmerking van de heer Sturkenboom betrof exact de punten die ik aangaf. Ik denk dat too big to fail het grootste probleem is in de bankensector. Ik had graag de mening van de heer Van Horzen op dat punt gehoord. Wat moeten wij aan dat probleem doen? Moet er meer concurrentie komen? Ik denk dat het opsplitsen van banken essentieel is. Wij moeten dat overigens niet op de korte termijn doen. Als de grootte van de banken gecorreleerd is aan de grootte van bonussen die worden betaald en de grootte van banken niets meer zegt over hun bijdrage aan de welvaart, dan moet je je afvragen of wij daar niet van af moeten. Van een asymmetrische

behandeling van eigen en vreemd vermogen begrijp ik heel weinig. Daarmee moeten wij meteen stoppen. Ik weet overigens niet hoe wij dat zouden moeten doen. Je zou je kunnen voorstellen dat een percentage van de financieringskosten aftrekbaar wordt van de belastingen in plaats van alles of niets aftrekbaar laten zijn. Het lijkt mij evident dat wij daarmee in de toekomst moeten gaan stoppen.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Mijnheer Van Horzen, is het opsplitsen van banken te realiseren?

Mr. J.A. van Horzen: Ik heb er weinig verstand van want ik ben geen bankier. Ik heb deze week toevallig inzage gehad in alle rapportageverplichtingen die een bank aan DNB heeft, al 25 jaar. Daar schrik je van. Het ontbreekt er maar aan dat je je schoenmaat moet opgeven. Bijna alles moet worden gerapporteerd. Een rapportage moet een doelstelling hebben; het moet worden gecontroleerd. Kennelijk is daar ook iets misgegaan. Je ziet het ook bij pensioenfondsen. Sinds de dekkingsgraad van het ABN AMRO Pensioenfonds onder de 104% zit, moet je 24 dingen meer rapporteren. Waarom moet dat nu pas? Heb je het dan niet zien aankomen? Als alle mensen die indertijd flink geld hebben verdiend aan de verkoop van hun aandelen ABN AMRO – de bank was ooit € 33 mld. waard en hij is verkocht voor € 72 mld. – hun winst terugstorten in de staatskas, is er een groot probleem opgelost. Ik hoor daar echter niemand over. Het is ook een kwestie van toezicht. Ik geloof ook niet in het too big to fail. Ik ben er niet bang voor.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Mijnheer Vrijburg, u hebt uw antwoord.

Dr. H. Vrijburg: Wij hebben gezien dat het toezicht niet heeft gewerkt. De vraag is dus of je het op toezicht moet gooien en of je op termijn niet toe moet naar kleinere banken. Ik ben niet overtuigd.

De heer G. Warringa: Zie je wat Brussel en Washington hebben bedacht met de verplichte centrale clearing dan durf ik wel te stellen dat als daar iets mee misgaat de hele VS niet meer helpt om dat nog uit te delen. Het is bizar dat een gigantisch concentratierisico wordt afgedwongen door de wet.

Mr. H. Smit: Ik wil even aansluiten bij de discussie van zo-even. Een van de mogelijkheden die altijd worden genoemd om te voorkomen dat de Staat moet opdraaien voor schade die ontstaat als het bij systeembanken misloopt is dat systeembanken een groter eigen vermogen zouden moeten hebben dan kleinere banken. DSB kan in die visie met een kleiner eigen vermogen volstaan dan ABN AMRO. Is het mogelijk zo iets te koppelen aan de bankvergunning en zou het de vestigingsplaats ernstig gaan beïnvloeden? Zou het wellicht zinvol zijn de lasten van het extra eigen vermogen dat systeembanken in zo'n regeling opgedrongen zouden krijgen ten laste van de winst te laten komen? Ik hoor graag een reactie van de heer Van Horzen.

Mr. J.A. van Horzen: De heer Wouters kan hierover naar mijn idee ook wel iets zeggen. Als je het kapitaal van ABN AMRO wilt verhogen, moet je in eerste instantie naar de aandeelhouder kijken. Hij moet het kapitaal fourneren. De aandeelhouder heeft er € 25 mld. in gestopt en ik heb niet de indruk dat hij klaar staat met nog een paar miljard. Ik weet dus niet wat je eraan moet doen. Behalve versterking van het kapitaal zijn er ook nog andere mogelijkheden om je Tier 1 te versterken, namelijk bepaalde hybride financiële instrumenten. Het lijkt aardig maar het probleem is daar wel van fiscale aard: je kunt weinig mensen vinden die beweren dat de rente op dit soort hybride financiële instrumenten aftrekbaar moet zijn. Dan heb je weinig alternatieven. Gaat ABN AMRO weer naar de beurs of is een grote pensioenverzekeraar bereid er een zak met geld in te stoppen, dan kun je wat meer aan je kapitaal doen. Daar kun je zelf echter weinig aan doen. De winstinhouding is volstrekt onvoldoende om dat bij te plussen. Ik herhaal echter dat ik geen deskundige ben op dat terrein.

Dr. H. Vrijburg: De opmerking komt impliciet neer op een belasting op grootte. Ik ben daarvan groot voorstander.

Mr. drs. W. Sturkenboom: De banken zijn kennelijk uitgezonderd van btw. Kan die niet gewoon worden ingevoerd? De rest kan dan in een generiek middel.

Mr. J.A. van Horzen: Dat is een interessante suggestie. Ik heb nog geen berekeningen gemaakt maar ik kan u bijna verzekeren dat invoering van de btw voor

de financiële sector per saldo een offer zal vergen van de schatkist. De grote paradox van de btw is dat je denkt vrijgesteld te zijn maar dat je uiteindelijk de rekening betaalt. De aftrekrechten van financiële instellingen liggen op ongeveer 4 of 5% van het btw-tarief. Dat krijg je terug. Je moet dus btw over de salariskosten en de marge van de bank betalen. Het is een eenvoudige rekensom en ik ben ervan overtuigd dat het voor de schatkist geen aantrekkelijk manoeuvre is.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Ik denk dat u gelijk hebt.

Prof. mr. J.W. Bellingwout: Ik heb nog een vraag aan de heer Warringa, die zich naar ik aanneem goed heeft verdiept in de cijfers. Ik meen te hebben opgevangen dat het idee van de financial transaction tax ook is ingegeven door de wens een eigen belastingmiddel voor de Europese Unie te realiseren. Gegeven de immense bedragen die de heer Warringa zo-even noemde – APG is de grootste asset manager van Europa – ben ik benieuwd of het zou betekenen dat Nederland per saldo onevenredig zou gaan bijdragen aan de zelfstandige opbrengst voor de Europese Unie.

De heer G. Warringa: Wij zijn niet de allergrootste van Europa maar misschien wel de grootste Europese.

Het is zoals u zegt. Aan het slot van de dag maak ik wellicht nog een politiek incorrect statement: het komt uit een Franse koker, dus je moet een beetje opletten. Heel toevallig hebben de Fransen relatief minder transacties dan bijvoorbeeld de Nederlanders. Het is puur toeval maar dat neemt niet weg dat je dit soort zaken met de nodige achterdocht moet bezien.

Mr. E. Bunders: Ik sluit hier even op aan. Ik denk dat de FTT zoals die nu vorm is gegeven dood voor de kast ligt, maar Sarkozy heeft al geroepen dat hij zoiets gaat doen als de Engelsen. De Engelsen hebben al een soort heffing op transacties. Ik heb begrepen dat dit niet verstorend werkt. Anders zou het financiële centrum Londen ook niet meer bestaan. Misschien kan de heer Warringa daar nog even op ingaan. Het zou zo maar de uitweg voor het Europees Parlement kunnen zijn om toch iets Europees in te voeren, al is dat toevallig Engels. Iedereen kan dan ook

unaniem voor zijn. Waarom zouden de Engelsen tegen stemmen als Europa iets wil dat zij al hebben?

De heer G. Warringa: Het is een van de genoemde alternatieven. De Britse vorm, de stamp duty, is onlangs in Parijs aangekondigd. Er is in Frankrijk altijd nog een groot verschil tussen aankondigen en doen. De stamp duty in de UK is echter veel en veel verfijnder. Ik corrigeer ook nog even het idee dat de stamp duty iets doet aan high frequency trading. Dat is absoluut niet het geval. Dat is volledig vrijgesteld. Ook de end users worden ervan gedifferentieerd. Het is een heel verfijnd systeem. Of het heel goed werkt weet ik niet, maar feit is dat de sector er niet onder lijkt te lijden. Misschien komt dit doordat het niet zo goed werkt. Het is een heel ander instrument.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Krijgen wij het oude zegelrecht weer terug? Geldt dit ook op het Isle of Man?

Mr. E. Bunders: Daar kennen wij het niet.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Kunt u uitleggen wat de stamp duty op het ogenblik is? Wat is het belastbare feit? Belast men de transactie?

De heer G. Warringa: De transactie in UK-stock en in onroerend goed. Men kijkt dan naar CREST, de Central Securities Depository, wat in Nederland Euroclear Nederland is. Men kijkt naar wat gebeurt in het bewaarbedrijf. Dat wordt belast.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Is het tijdstip van heffing ook geen probleem?

De heer G. Warringa: Volgens mij zijn er heel veel problemen met de stamp duty, vooral met niet-Engelse ingezetenen, die voornamelijk geen belasting betalen. De hele zaal zit vol met mensen die er ongetwijfeld omheen kunnen structureren. Daarom denk ik dat het niet zozeer een probleem is voor de sector.

Mr. E. Bunders: Dat had ik ook begrepen, maar of Sarkozy die kant op wil bewegen betwijfel ik.

De heer G. Warringa: Het punt is een beetje of het voor de bühne moet gebeuren of dat wij echt bezig zijn een probleem op te lossen. Moet het voor de bühne gebeuren dan kun je van alles invoeren. "Façade" is een Frans woord.

Mr.drs. W. Sturkenboom: Wij hebben nu de heer Warringa in de zaal; dat is bijzonder. Ik ben penningmeester van FNV Mooi geweest. Het ziet er niet best uit. De financiële sector heeft het bruin gemaakt, met de Optiebeurs, de derivaten en het clearing house dat nog niet bestaat. Wij lopen enorme risico's. De beurzen jensen omhoog, maar net als in de dertiger jaren jensen ze binnenkort weer omlaag. Anticipeert het ABP daarop? De naam ABP is een beetje besmet. Tegenwoordig heet het APG. Dat is een geintje.

Komen er binnenkort volgens het scenario van APG eurobonds? De stemverhoudingen binnen de Europese Gemeenschap zijn veranderd. Een meerderheid van twee derde is voldoende. Binnenkort ontstaat een noodsituatie. Wordt de eurobond dan ingevoerd?

De heer G. Warringa: Een eenvoudig antwoord op de vraag is dat de Unie bestaat uit 27 lidstaten. APG is geen lidstaat. Het ligt niet in onze macht. Of de eurobond er komt is een puur politieke beslissing. Er zal veel gepraat moeten worden over de Noord-Zuid-verhouding. Wel geldt dat een belegger alleen kijkt hoe stabiel producten zijn en hoe ze geprijsd zijn. Waar ze vandaan komen interesseert ons eerlijk gezegd weinig.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Er zijn vast nog meer mensen die iets naar voren willen brengen. Mijnheer Kavelaars, u hebt over dit onderwerp geschreven.

Prof.dr. P. Kavelaars: Ik vind de btw een interessant punt, maar daar is zojuist al over gesproken. Overigens zijn er verschillende invalshoeken. Uit de bijlage van de FTT zou een enorme onderbelasting van de bankensector blijken, maar er is inmiddels ook een tegengesteld rapport, dat een volstrekt ander resultaat oplevert. Ik onderschrijf de reactie van de heer Van Horzen dat het de banken vermoedelijk niet veel gaat kosten.

Ik wil een vraag stellen over de reikwijdte van de bankenbelasting in Nederland. De kans dat die doorgaat lijkt mij redelijk groot. De belasting is natuurlijk

uitsluitend gericht op banken. De vraag is waarom men zich alleen op banken richt, want er zijn veel meer partijen in de financiële sector die een duidelijke rol spelen en dicht tegen de activiteiten van banken aan liggen. Ook verzekeraars hebben wij de laatste jaren een steuntje in de rug gegeven. Die partijen worden er niet bij betrokken. Zouden die niet gelijk behandeld moeten worden? Wij nemen wel een paar buitenlandse banken met een filiaal in Nederland mee, terwijl wij daaraan niet zo snel ondersteuning zullen geven. Wij hebben er ook niet zoveel over te zeggen. Is de groep die onder de bankenbelasting valt wel zo goed afgebakend? Moet die niet beperkter of juist breder zijn?

Het is helemaal opmerkelijk als je de bankenbelasting tegen de FTT aanhoudt. De doelstellingen zijn ongeveer gelijklopend, maar zowel subject als object is heel anders samengesteld.

Drs. J.C.J. Wouters: Waarom alleen banken? Ik kan mij daar heel gemakkelijk van af maken met de opmerking dat dit een politieke keuze is. Dat is ook zo. Ik ben een ambtenaar. Wij adviseren de politiek, maar als de politiek een beslissing neemt, voeren wij die als dienende ambtenaren uit.

Er is inhoudelijk wel iets tegenin te brengen. De positie van een verzekeraar is een andere dan de positie van een bank. Op het punt van de bankenbelasting hebben VNO-NCW en MKB Nederland behoorlijk geageerd tegen de invoering ervan. Zij deden dat vanwege de functie van de banken voor de reële economie. Ook tijdens de kredietcrisis is dat naar voren gekomen. Vooral bestaat de angst dat het directe uitstralingseffecten naar de reële economie heeft als het niet goed gaat met een bank. Ik weet niet hoe dat bij een verzekeraar is, maar ik denk dat het daar toch net iets genuanceerder ligt.

Waarom is deze groep zo gekozen? In eerste instantie is gekozen voor banken met een bankvergunning van de Nederlandsche Bank. Wij hebben een startpunt nodig. Het is een bankenbelasting, dus het lijkt mij heel logisch om bij de bankvergunning aan te sluiten. Vervolgens hebben wij naar de consolidatiegroep gekeken. Doorgaans is dat een Nederlandse bankgroep. Het wereldwijde risico ligt bij de tophoudster. Gaat er iets verkeerd of wordt er gekucht in de structuur, dan zijn wij in Nederland verkouden. Ik ben het er helemaal mee eens dat wij bij een buitenlandse dochtermaatschappij, een bank waarvan de tophoudster helemaal niet in Nederland gevestigd is, minder of helemaal geen risico lopen. Dat onderschrijf ik

direct. Wij hebben echter ook gekozen voor neutraliteit binnen het stelsel. Wat zou er gebeuren als je bijvoorbeeld bijkantoren niet zou meenemen en de Nederlandse banken of bankvergunninghoudende banken wel? Waarom zou je de een wel belasten en de ander niet? Zet je de Nederlandse banken ten opzichte van de bankenbelasting niet op een achterstand? Om die reden hebben wij uiteindelijk de bijkantoren en de buitenlandse dochters meegenomen.

Mr. J.A. van Horzen: Als ik het goed begrijp, dient de bankenbelasting om de stabiliteit in de financiële sector te waarborgen. Daarom heb ik er ook bezwaar tegen dat de opbrengst in de algemene middelen verdwijnt. Niet alleen banken hebben belang bij een stabiele financiële sector, dat heeft iedereen. Tegen de achtergrond van het belang dat iedereen, burgers en bedrijven, heeft bij een stabiele financiële sector vind ik het wat merkwaardig dat de belastingplichtigen beperkt worden tot de banken. Nogmaals, dat is een politieke keuze. In wezen zeg je daarmee echter dat de banken de destabiliteit hebben veroorzaakt en daarvoor moeten betalen. Vandaar mijn stelling dat het in wezen een ordinaire boete is.

Prof.mr. J.W. Bellingwout: Mag ik daar nog een subjectieve waarneming aan toevoegen, waarop de heer Wouters niet hoeft te reageren? Als het politieke statement is dat de bankenbelasting 300 mln. moet opbrengen, is het best een knap staaltje werk om een belasting te verzinnen die maar 300 mln. oplevert.

Prof.dr. P. Kavelaars: En die bovendien maar tijdelijk is! De 300 mln. is volgens mij over een tijdje niet meer nodig, want dan gaat de overdrachtsbelasting weer omhoog. Ik neem aan dat het een eenmalige heffing is.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Die zijn er heel weinig.

Prof.dr. P. Kavelaars: Ik kom nog even terug op de bonussenopslag die, voorzichtig uitgedrukt, in het geheel van de bankenbelasting wat merkwaardig is. De bonusregeling staat in de Code banken en is op vrijwillige basis tot stand gekomen. Toch zetten wij er een fiscale sanctie op. Dat is een beetje merkwaardig bij een vrijwillige regeling. Men mag zich eraan houden, maar het hoeft niet. Er staat echter wel een sanctie op. Dat botst volgens mij.

Het lijkt mij ook merkwaardig dat die sanctie alleen aan de bankensector kan worden opgelegd en daarbuiten niet. De belastingheffing vindt, in theorie, wel plaats op bonussen die in de bankensector worden gegeven. De gedachte is dat die er dan niet meer zullen voorkomen, maar ik ga er toch maar van uit dat het wel zo is. Nu zijn niet alle sectoren geschikt voor zulke hoge bonussen, maar volgens mij spelen die toch wel in een paar andere sectoren. Ontstaat hier niet een hoge mate van ongelijkheid? Ik ben bang dat ik deze vraag weer aan de heer Wouters moet voorleggen. Ik weet niet of hij erop wil reageren.

Drs. J.C.J. Wouters: Ik denk heel erg na of ik hier een ander antwoord op kan geven dan dat het politiek is. Eerder vandaag heb ik uitgelegd dat het een uitvloeisel is van de motie-Van Vliet. Ik vertel geen geheim als ik onderstreep dat vanuit ambtelijk Financiën en misschien ook vanuit de politiek de maatregel als instrumenteel wordt gezien. Wij knopen aan bij de belastingplichtige en in zoverre is iedere belastingplichtige ook voor deze wet gelijk. De verzekeraar is geen belastingplichtige in de wet. Binnen de wet worden gelijke gevallen gelijk behandeld.

Dr. H. Vrijburg: Gelijke gevallen moeten gelijk behandeld worden, maar banken betalen net als andere bedrijven bonussen uit. Ik zou er veel minder moeite mee hebben als een gewoon privaat bedrijf bonussen uitbetaalde dan wanneer een systeembank bonussen uitbetaalde.

Prof.dr. P. Kavelaars: Gelet op de doelstelling van de bonusregeling zijn het volgens mij wel gelijke gevallen. Wij willen de bonussen maximeren. Dat staat heel expliciet in de Code banken. De doelstelling is om bonussen qua omvang te beperken. Ik zou dan niet weten waarom je een onderscheid zou moeten maken tussen bancaire instellingen en andere instellingen.

Dr. H. Vrijburg: Stel dat bij systeembanken bankiers, de managers van die banken, acties ondernemen waar het publiek nadeel van ondervindt. Dan zou je dat willen ontmoedigen. Ik zou er dan voor zijn om bonussen bij die banken te belasten. Dat is iets heel anders dan een bonus bij een bedrijf dat gewoon privaat bezit is en waar de rest van de bevolking verder geen nadeel van heeft.

Prof.dr. P. Kavelaars: Voor de belasting is niet relevant of de bank overheidsbank is of niet. Zij geldt voor alle banken. De ING valt er onder. Dat is toch een gewone ...

Drs. J.C.J. Wouters: ... door de staat gesteunde bank.

Prof.dr. P. Kavelaars: Die mag geen bonussen geven, maar valt wel onder de bankenbelasting.

De heer G. Warringa: Wij hebben hier een mooi onderwerp te pakken voor de volgende bijeenkomst!

Dr. H. Vrijburg: Ik heb het niet over een overheidsbank, maar over een too big to fail bank.

Prof.dr. P. Kavelaars: Maar het maakt toch niet uit of het een bank is, een verzekeraar, een beleggingsinstelling, een pensioenfonds of wat ook, als de doelstelling is om de bonussen te beperken?

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Bonussen die samenhangen met maatschappelijk ongewenst gedrag! Wie alleen doperwtjes inblijkt en daarmee winst maakt, mag een bonus krijgen.

Prof.dr. P. Kavelaars: Het wordt dan wel lastig om maatschappelijk ongewenst gedrag te definiëren. Waarom is het dat niet bij Philips en wel bij banken?

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dat is inderdaad een onderwerp voor bij de borrel of voor een andere discussie.

Ik wil allen die vanmiddag een bijdrage hebben geleverd, om te beginnen de aangezochte sprekers, maar ook degenen die spontaan een bijdrage hebben geleverd aan het debat, hartelijk danken voor het welslagen van deze middag. Het is aan u allen te danken dat het een plezierige en interessante middag geworden is.

Ik sluit de vergadering en nodig u uit voor de borrel.